

1936.

5257
XV.

A NYIREGYHÁZI ÁG. HITV. EVANG.

FŐGYMNASIUM

XXV-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1888—89-ik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:

MARTINYI JÓZSEF
IGAZGATÓ.

NYIREGYHÁZA,
NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1889.

Nyiregyházi
Állami Levéltár

NYIREGYHÁZI
ÁLLAMI LEVÉLTÁR

A NYIREGYHÁZI ÁG. HITV. EVANG.

FŐGYMNASIUM

XXV-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1888—89-ik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:
MARTINYI JÓZSEF
IGAZGATÓ.

NYIREGYHÁZA,
NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1889.

Mikor kezdhetjük meg az idegen nyelvek oktatását?

Az idegen nyelvek tanítása napi kérdéssé lett. Sokat vitatkoznak felette a lapokban és az országgyűlésen. Melyik pártnak van igaza? oly egyszerre, mint a kérdés felállított, eldönteni nem lehet. Az idő mutatja meg az igazságot.

Tény az, hogy minden ifjutól, bármely pályát választson magának, az élet megköveteli, hogy legalább egy ujkori idegen nyelvet tudjon; tény, hogy viszonyainknál fogva nálunk legszükségesebb a német nyelv tudása. Ifjuságunkra a törvény rászabta, hogy csak a tiszti vizsga sikeres letétele menti fel a második évi katonai szolgálattól. A tiszti vizsga tárgyai német nyelven adatnak elő s azok megértése s elsajátítása céljából is okvetlen szükséges a német nyelvet nem csak tudni, hanem beszélni is. A törvény megtartása minden polgárnak tartozó kötelessége az állam, a haza érdekében; de viszont mindenkinek kötelessége a saját érdekében megszerezni mindazon eszközöket, melyek alapján a törvényben kifejezett előnyt a maga, az övéi számára biztosíthatja. Gyermekünk, ifjuságunk érdekében az iskolák, nevelők, főleg pedig a szülők vannak hivatva előre gondoskodni az eszközök megszerzése felől, s akik ezt elmulasztják méltán érheti „píronság.” De van más kötelességünk is, ami ennél nagyobb, szentebb, mert nemzeti lételünk, nyelvünk épségben maradása, fejlődése függ tőle: a magyar nemzeti szellemnek megőrzése, fentartása, nevelése. Ezt megóvni, fentartani, nevelni egyaránt kötelessége a szülőnek, iskolának mind a saját, mind gyermekeik, illetve tanulóik, mind a haza, a nemzet jóllétének biztosítása céljából. Mert addig vagyunk magyarok s van magyar nyelvű iskolánk, míg a magyar nemzeti szellem nyilvánul gondolkozásunkban, beszédünkben, tetteinkben; s addig lesz nemzetünk magyar, országunk Magyarország,

melyben a magyar nemzet lakik, s nem csak geographiai fogalom, mig nyelvünk és nyelvérzékünk ép és sértetlen.

Ezen körülmények gondolkozni késztenek mindenkit, mikép adja meg gyermekének a kellő képességet az eszközök elsajátítására az egyik vagy másik kötelesség hátránya nélkül. Erre nézve a módot és eszközt megmutatni czélja ez elmélkedésnek, melyet ezennel az érdeklődők figyelmébe ajánlok.

* * *

A nyelvi oktatás közvetlen czélja valamely nemzet nyelvét szóban és írásban úgy elsajátítani, hogy gondolatainkat azon a nyelven helyesen kifejezhessük s másoknak e nyelven tett nyilatkozatát megérthessük. Ennek elérésére különböző módszerek állanak rendelkezésre, melyeket két csoportba lehet osztani: a theorétikusra és a praktikusra. A theorétikus nyelvoktatás feladatául tűzi az irodalmi nyelv megismertetését, tehát a nyelvszerkezettel, a nyelvtani szabályok megismertetésével, az irodalmi termékek megértésével foglalkozik; azzal, hogy a tanuló azon a nyelven beszélni tud-e vagy nem, vajmi keveset törődik. A praktikus nyelvoktatás épen a beszélni tudást, gondolatainknak szabatos, könnyed kifejezését azon a nyelven tűzi feladatául; a nyelvtani szabályoknak inkább alkalmazását, mint alkalmazott voltának ismeretét követeli. A tárgyi vagy szóbeli ismeretek mennyisége is a két módszer követelményei szerint különböző. A theorétikus módszer több szó- s azok változásainak tudását kívánja meg; a praktikus módszer beéri kevesebb szóval s nem fektet nagy súlyt azok szó- és mondattani minden változása értelmének ismeretére, beéri a leggyakrabban használtakkal, nem kérdi az alaki és értelmi változások okát, a változott alakot és értelmet készpénzül fogadja, használja, helyes vagy helytelen voltát nem kutatja.

Mindakettőnek van előnye is, hátránya is. A theorétikus előnye a szóbőség, a szó- és mondattani változások és használatok ismerete, az irodalomnak s szépségeinek megértése, s főleg az egyén gondolkozó képességének fejlesztése, a logikai képzés, melynélfogva a változott alakot s értelmét bárhol felfogni és megérteni, s a változás okát vagy az értelmi

átmenetet okadatolni, s esetleg az anyanyelvvel való rokonságot vagy különbséget észrevenni tudja; hiánya: hogy nem nyújt kellő képességet a nyelv szóbeli használatára; képesít a megértésre, főleg az írottak megértésére, kevésbé a megértésre. A praktikus módszer előnye: a kapott szóbőség használata, ügyesség a beszédben; könnyű feltaláló képesség s annak kifejtése; hiánya a nyelv irodalmi használata, az írott művek nem vagy nehezen megértése, a kifejezés- s legtöbbször a gondolat-szegénység; az összehasonlítás teljes mellőzése.

Épen ezért a praktikus módszer alapos ismeretet nem adhat; nevelő hatása vajmi kevés; az észbeli tehetséget, a gondolkozást egyoldalulag fejti ki, felületes gondolkozásra szoktat, mely a közéletben is meglátszik az egyéneken.

Amint látjuk a két módszer úgy eljárásában mint végső eredményében különbözik egymástól s az eredmény sem az egyiknél, sem a másiknál nem kielégítő, habár az elsőség a nevelést, gondolkozás kifejlesztését tekintve a theorétikus módszert illeti meg. S ha áll, hogy minden nevelési eszközök között a logikus gondolkozás kifejlesztésére legfőbb hatása a nyelvtanításnak van: kétségtelen, hogy ez csak a theorétikus módszerrel érhető el. Ezért fogadták el az iskolákban a nyelvtanítás eszközüül, mig a praktikus a magántanítás és tanulás körébe szorítkozott.

Az idegen nyelvek oktatását legtöbbször a gyermekkor elején kezdik meg a praktikus módszer alapján. Azért nevelőnőket tartanak, vagy — mint itt nálunk is szokás — cserébe adják gyermekeiket. Mind a két esetben az eredmény kétes, a legtöbbször nem kielégítő, mert függ a nevelők lelkiismeretességétől s a helytől és körülményektől, a hova és a mikbe a gyermekek kerülnek. Az ily eljárásnak nevelő hatása nagyon kevés van, s a czél 90%-ban nincs elérve. S mégis, mert divatos, hajlandók vagyunk magunkat, illetve gyermekeinket a 10% valószínűségbe számítani. Ezt a szülői önzés természete megmagyarázza. Az eredményt nem kielégítőnek jeleztük, de nem a 10%-ra tekintettel, hanem azért, mert nem nyújt biztos tudást, csak alkalmasabbá teszi a növendéket a nyelvnek későbbi elsajátítására. A kapott szóbőség lassankint elenyészik; ha a nevelés nem folytonos,

a tudatban a szónak csak képe marad meg, azért később a kifejezés nehézkes, míg az újabb behatás által, újra tanulás következtében fel nem élénkül. Ezért van, hogy vannak egyének, kik gyermekkorukban igen jól beszéltek valamely idegen nyelvet, de a gyakorlás hiánya miatt lassankint elfeledték. A czél daczára a költségnek és fáradságnak nincs elérve, mert a mily pillanatnyi a behatás a gyermek élénk könnyen felfogó lelkére, ép oly rövid ideig tart a visszahatás is. Az így nyert hatás nem a tudást neveli, hanem az utánzási ösztönt. Ismerek gyermeket, ki a nevelőnő mondását magában többször ismétli, míg a mondatot kellőleg kiejteni nem tudja, s ha újabb kérdést kap is, a már megtanulttal válaszol. És ez igen természetes, mert esze nem bont fel és nem rak össze, hanem csak egyszerűen reprodukál; a milyen volt az első, talán erősebb hatás, olyan a visszahatás, s az utólagos, talán kevésbé erős, amannak még mindig ható ereje miatt megsemmisül. Tehát az így nyert ismeret nem tudás s az ilyen oktatás eredménye nem egyéb utánzáson alapult reprodukciónál. Mihelyt megszűnt a hatás, főleg egy és ugyanazon egyének hatása, megszűnik a reproductív képesség is. Egy egyén hatását említettem azért, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy vannak gyermekek, kik nevelőjük minden kérdésére helyesen tudnak felelni, sőt tudnak vele társalogni is azon a nyelven, de ha más valaki a saját modorában, kiejtésével szól hozzájuk, mintha kicserélték volna, még a kérdést sem értik meg, pedig különbség csak a hanghordozásban vehető észre.

Azt gondolhatnók, hogy ezen azzal lehetne segíteni, hogy a gyermekek nevelőjét, vagy a cserénél helyét változtatjuk, hogy a különböző behatások alatt a változatos kiejtéshez szokjanak. Ez, ha egy esetben sikerülne, kilenczvenkilenczben kudarczot vallana, mert az által a gyermek emlékében, utánzási hajlamában, tehetségében zavar áll be s vagy az újabb behatások iránt tompul el, vagy az újabb a régit teljesen megsemmisíti a szerint, amint a behatások a gyermek utánzó tehetségével többé vagy kevésbé egyeznek meg. Tehát a változtatás nem czélszerű; ha pedig elkerülhetlen, arról kell

gondoskodni, hogy az első és utolsó hatás még a kiejtésben is lehetőleg megegyezzen. Egy német születésű francia nevelőnő után egy francia születésű, vagy megfordítva, nem ajánlatos; épen úgy nem egy német születésű német tanító után egy magyar. A genfi születésű francia nevelőnők leginkább megközelítik a tiszta francia kiejtést, de mégis található beszédjükben németes vegyüléket. Sőt még ugyanazon születésűeknél is a kiejtés, hanghordozás különböző lehet, ami épen az előbb mondott eredményre vezet. E fejtegetésből az is kitűnik, hogy legczélszerűbb volna a kiejtés helyesen megtanulása szempontjából, hogy a francia nyelv tanítására tisztán francia, s a németére tisztán német születésű nevelők alkalmaztassanak, a cserénél pedig arra figyelni különösen, hogy a gyermekek oly helyekre adassanak, hol a lakosság is a lehető legkevesebb tájkiejtést használ. Ismertem francia nyelvtanárt — nem nyelvmestert — kinek mind módszere, mind a tanításban elért sikere méltók voltak nevéhez, s tőle nem egyszer hallottam, — s szava hitelességében kételkedni nincs okom — hogy legtöbb baja van olyan tanítványaival, kik német születésű francia nevelőnőktől nyerték első oktatásukat. Az ilyeneket a megszokott rossz kiejtésről leszoktatni a legtöbb esetben nem sikerült, sőt akárhánynyal az egész tanítást újra kellett kezdenie, s még sem ért czélt. Ismerek tanulót, ki két évig volt egy bizonyos szepességi faluban, s a gymnasiumban nyolcz év alatt nem tudta leszokni, hogy haus-t ne hós-znak ejtse. — Ez az emberi természetből önként következik. Sokkal könnyebben megtanulunk valami előttünk idegent helyesen, mint felhagyjuk és helyesen mondjuk ki a rosszul megtanultat. Épen azért az idegen nyelvi első tanításnak, nem szabad — s e módszer alkalmazásánál, legkevesebbé — schablonszerűnek lennie; ha játszás útján sajátíttatjuk is el a nyelvet, arra kell törekednünk, hogy a kevés mellett a kifejezés és kiejtés korrekt legyenek.

Külömben, mint fennebb jeleztem, a kora gyermekkorban ily módon elsajátított nyelvismeretnek nagyon kevés jó hatása van, de annál több hátránya. Legtöbb esetben sem a növen-

dék nem tudja még anyanyelvét, sem a tanító a gyermekét. A gyermekekre nézve a tanító idegen, legtovább baráti viszony állhat be közöttük. Mennyivel hátrányosabb lehet tehát e tanítás ekkor, ha káros akkor is, ha szülőitől nyeri e korban az első idegen nyelvi oktatást!

Legmaradandóbb az első behatás, ha olyantól jön, ki iránt a gyermek szeretettel viseltetik. Az édes anya, mint minden másban, e tekintetben is legtöbbet tehet. Amit az édes anyától tanul a gyermek, nagyon ritkán feledi el. Az anyanyelv azért legmaradandóbb, azért nem feledjük el egészen soha. Ismerünk szülőket, akik válalkoznak, hogy gyermekeiknek maguk adják az első idegen nyelvi oktatást. S hogy feladatuknak teljesen megfeleljenek, mihelyt a gyermek beszélni kezd, megkezdik azt azon téves hittel, hogy a gyermek az anyanyelvet, jobban mondva születésénél fogva örökölt nemzeti nyelvét, hallás útján a dajka és környezet, cselédség ajkáról ugyis megtanulja. Az ilyenek a lehető legnagyobb tévedésben vannak, s önkénytelenül, vagy, — mondjuk hát — jóakarólag kárt tesznek gyermekeiknek, mert a gyenge elme egyszerre mindkét nyelvet felfogni, megkülönböztetni nem tudván, az első zavaros behatás következtében egész életükön át szabatos, gyors, helyes gondolkozásra és kifejezésre egyik nyelvből sem tudnak szert tenni: nincs tulajdonképi anyanyelvük, mert amit anyjuktól tanultak, rájuk nézve születésüknél fogva idegen, amit mástól tanultak, ha születésüknél fogva anyanyelvük is, nem az, mert anyjuktól mást tanultak. Ez a kétkulacsosság később gondolatszegénységet eredményez s a megfigyelő ösztönt, a megkülönböztető tehetséget örökre megöli. A szülőknek hizeleg, hogy alig hat éves gyermekük két nyelvet beszél; a mama igyekszik is a kicsiny képességét bemutatni s örömtől ragyog arcza, ha barátnői, ismerősei elismerőleg nyilatkoznak a „kedves piczike“ tudománya felől. Keserű öröm, mely később örömmé változik, mikor a gondolkozni rest, magát helyesen kifejezni nem tudó fiu a gymnasiumból „elégtelen“-nel telt bizonyítványt viszen haza. S még kérdezhetik, hogy kik ennek okai?

Ismertem egy családot, melyben a nagymama francziául beszélt, a mama németül, a tizenhárom éves nagyobb fiu bevégezte a két nyelv tanulását s angolul tanult 12 éves nővérével egy angol misstől. Ezek már ekkor tudtak a nagymamával, mamával s az angol miss-szel társalogni. Egyszer fülem hallatára így szólt a 12 éves Erzsike a magyar édes apához: My cher apám, give mir egy pohár wasser. A 13 éves Zoltán a második osztályban tanítványom volt s minden igyekezetem daczára alig tudtunk egy-egy magyar mondatot latinra fordítani. Minden szó- és nyelvtani magyarázat kárba ment, mert nem értette a magyar szöveget. Próbáltuk németül, majd angolul, majd francziául . . . nem ment. Sőt mi több, sem egyik sem másik nyelven nem tudta az értelmet se kifejezni. Igen, mert a „zagyalék“-ból nem tudta, melyik a német, melyik az angol s melyik a franczia szó. Az ő emlékezetében az egyik fogalomnak német, a másiknak franczia s a legtöbbnek — mert legkésőbb tanulta s akkor legtöbbet azon a nyelven társalgott — angol jelentése volt meg. Honnan tudtam volna én, hogy ő melyik fogalomnak, melyik nyelven tudja a jelentését? Ily eset nem egyszer fordul elő. Kín az illetőnek a tanulás, gyötrelmem a tanárnak vele foglalkozni s az eredmény szomorúságot okoz a szülőknek.

Tudok esetet, hogy egy anya fiával öt-hat éves korától mindig németül, az atya, mint azelőtt is mindig magyarul beszélt. A fiu annyira megszokta, hogy anyjához csak németül, atyjához csak magyarul szólt s így tökéletesen beszél mind a német, mind a magyar nyelvet. De hány anya bír ezen következetes kitartással? Valóban egy ilyen fiu csak ezért is örökös hátlára lehet lekötelve szülői iránt! Megtanult két nyelvet a nélkül, hogy tetemes értelmi hiánya volna, mert az idegen nyelvi szóbeli oktatás akkor kezdődött, amikor már a magyar nyelvi érzéke annyira-amennyire mégis fejlett volt, s az atya azt nemcsak ébren tartotta, hanem figyelmeztetéseivel fejlesztette is. Ha valaminek magyar neve helyett a németet mondotta a fiu, közbe szólva megnevezte a tárgyat magyarul, s a fiu önkénytelenül a magyar szóval újra kezdte mondókáját; ugyanigy tett a

nem magyaros szószerkezettel is. S mégis e fiunál is észlelhető a kettős nevelés hátránya, ami a rest gondolkodásban nyilvánul; természete inkább a felületességre hajló; fogalmai nem mindig tiszták, megkülönböztetésük nem pontos, mert nem tudja elemeikre szétbontani. Oly hiányok, melyeket csak a szemlélő tehetség pontos fejlesztése hozhat helyre.

Vannak, kik idegen nyelvű gyermekeket alkalmaznak első nyelvmesterekül, hogy gyermekeik játszás közben észrevétlenül sajátítsák el a nyelvet, mondván: a gyémántot porával csiszolják, a gyermeket gyermektársa csiszolja. Ez eljárás legkevesebb eredményt szokott felmutatni, de az említettek között a legcélszerűbb. Legcélszerűbb azért, mert nincs káros hatással a gyermek esze fejlődésére; mert az ész kevésbé van igénybe véve, vagy legalább is megerőltetés nélkül működik s inkább az utánzó hajlam, tehetség fejlődik. Ezzel ugyanaz a cél, — melynél többet az előbbiekkal sem érhetni el, ha nem folytatják, — kevesebb fáradsággal, semmi káros hatás nélkül el van érve, mert a gyermek alkalmassá lett téve az idegen nyelv tanulására, magyaros nyelvérzéke pedig a rendes módon fejlődött. A behatás nem erőszakolt, mondhatni: észrevétlen, szintugy a visszahatás is. Az is igaz, hogy az elsajátított szókinés nem válik vérré, mert a gyermek, a mily könnyen felfogta, oly könnyen el is feledi, de képe megmarad s az újra tanulás könnyebb s ha a játszótárs kiejtése correct, szabatos volt, az övé is az fog lenni. Azt mondanunk sem kell, hogy ez idő alatt az írás, olvasás azon a nyelven teljesen ki vannak zárva, mert ellenkező esetben a tanulás erőszakolt lenne s éppen úgy árthatna mint az előbbi módszereknél.

Ha a nálunk divatos csere-rendszer is csak ez irányu volna, ha a gyermeknek nem kellene a cserehelyen az iskolába járnia, hanem a család gyermekeitől játszás közben sajátíthatná el a nyelvet: nem volna ellene semmi kifogásunk. Igaz, hogy ez az eljárás hosszabb időt vesz igénybe, három—négy évet legalább, de a cél legbiztosabban csak így volna elérhető. Ez, jól tudjuk, a mi viszonyaink szerint nem kivihető. Az anyanyelvi érzék fejlődésére 5—6 év kell. Az elemi iskolába járás a 6-ik év beteltével megkezdődik. Ha a gyermek 7-től

10 éves koráig cserébe adatnék, igen sok időt veszítene. De az is igaz, hogy még ekkor is megnyerné kétszeresen azt mit később az idegen nyelv elsajátítására kell fordítania.

Azok, kik a 4-ik elemi osztály elvégezte után adják most cserébe gyermekeiket, azt hiszik, hogy észszerűleg járnak el, mert azok a magyar nyelvből az elemi ismereteket megszerezték s tudnak a tárgyokról magyarul gondolkozni. Ha így volna, semmi kifogás ellene; de az a baj, hogy nem így van. Az elemi iskolák e tekintetben nem mind teljesítik azt, amit hangoztatnak. A nyelvtani ismeretekből távolról sem nyujtanak annyit, hogy az alapul szolgálhasson az idegen nyelv elsajátítására. De feltéve, hogy a gyermek az elemi osztályokban nyert ismereteinél fogva valamely tárgyról tud gondolkozni: ez még nem segíti elő az idegen nyelv elsajátítását, mert hiányzik a szóbőség. A csere ideje rendszeren szept. hó elején kezdődik s mint az iskolai év, tart 10 hónapig. Az iskolák nálunk mindenütt szept. hó 1-én kezdődnek s így a cserébe adott gyermek pár nappal elmenetele után egy oly iskolába megy, melyben egy előtte teljesen idegen nyelven tanítanak. Mit csinál ott? hallgat, unatkozik s alig várja, hogy az iskolából távozhasson. Tanult valamit? épen semmit sem. Így telik el legalább három hónap. S ha a családnál sem részesül kellő figyelemben; ha tanítója is vagy nem érti a magyar nyelvet, vagy nem igyekszik a tárgyat magyarul is, németül is megmagyarázni: bizony kárba veszett időtöltés az! Sőt, ami több, elveszti a gyermek kedvét, hajlamát a tanuláshoz; s ha végre a szégyen vagy a kötelességérzet rákényszerítik a tanulásra: szellemileg tompul el, mert rabmunkát végez. Az ilyen cserének semmi jó eredménye nincs. S habár ellene vagyok a mostani viszonyok szerint dívó cserének: szükségesnek tartom felhívni a szülők figyelmét, hogy ha nem akarják gyermekeik szorgalmát, a tanulás iránti kedvét, erkölcsi magaviseletét kockáztatni, észbeli tehetségét eltompítani, *ne szeptember elején kezdjék meg a csereidőt*, hanem tüstént az iskolai év bevégeztével, tehát juliushó elején, hogy a két hónapi szünidő alatt a gyermek hallása szokjék az idegen nyelvhez, kiejtése idomuljon s némi szóbőségre,

bizonyos alapra tegyen szert, hogy arra az iskolai év megkezdésével építeni lehessen.

Mikor kezdjük hát meg az idegen nyelvek tanítását?

Az időt előre jelezhetjük: az idegen nyelvek tanítása csak az anyanyelv iránti érzék teljes kifejlődésével a nyelvtani alapismeretek tudása után kezdődhetik, hogy az anyanyelv iránti érzékre vagy a gyermek szellemi fejlődésére káros hatással ne legyen.

A nyelv iránti érzéket az anya oltja gyermekébe, az iskola kifejleszti. Az anya modoros kiejtését a gyermek nem örökli, hanem mint első utánczolt példát, második természeténél gyanánt rendesen megtartja. Felnőtt korában is anyja nyelvvel beszél, társalog. (Az irány s műbeszéd szervezetét az iskola adja meg.) Az első, gyakran észrevétlen behatás és oktatás irányítja a szellem későbbi fejlődését. Minő az első hatás, ahoz idomul utánczolat folytán az egész egyén. A nyelv-érzék is — igen természetesen — e korban fogamzik meg. Azért igen helytelenül tesznek azok, kik gyermekeiket idegen ajku dajkákra bízzák. Ezek beszéde a gyermek nyelvérzékére igen káros. Épen oly ajánlatos a danolás, mikor a gyermek nem alszik, mert azzal a nyelv rhythmusa öntudatlan oltódik a gyermekbe. És mi nemzetiségi kérdést csinálunk a szép, rhythmikus nyelvhasználatból! s igen helyesen. Hadriánt, a későbbi római császárt, fiatalabb éveiben a szenatuszban rossz latin beszédéért kinevették. Soha sem is tanulta meg a nyelvet folyékonyan beszélni. S ha a magyar nemzet tulajdonságait sok tekintetben összehasonlitják a rómaiakéval, összehasonlitjuk a két nemzet nemzetiségében elbizakodó önérzetes büszkeségét is. Ami náluk a „civis Romanus“ az nálunk a „magyar“ elnevezés. A rómaiak még akkor is, midőn nagyon érezték a görög s más idegen szokások, erkölcsök befolyását, a görögösködőket megvetésben részesítették. Hadrian, bár hatalmas császár, görögös hajlamaiért a nép teljes szeretetét magának megszerezni soha sem tudta. Miért lennénk mi is alább valók a rómaiaknál?!

II. Ferencz ausztr. csász. és magy. kir. fenséges nejének több naiv megjegyzése között egy igen érdekest is találunk.

Midőn Kolozsvárt volt a fenséges asszony, több fiatal arisztokrata hölgyet mutattak be neki. A császárnénak mindenikhez volt egy nyájas szava. A császárné német kérdéseire közülök csak egy nem tudott válaszolni, a miért csudálkozva fordult környezetéhez, melytől azt a csipős gunnyal tele választ kapta, hogy az illető nem érti a német nyelvet, ekkor a császárné azt a megjegyzést tette: „idegen nyelveket beszélni szép, de a saját anyanyelvét nem tudni a legnagyobb szégyen“.

Aki a pesti salonok társalgási nyelvét ismeri, tudja, hogy ott főleg németül társalognak, sőt a magyar társalgásba igen sok német kifejezést vegyitenek (megfordítva is). Egy alkalommal egy német születésű hölgyet meglátogatott egy barátnője s annak 8 éves fiacskájához németül kezdett beszélni. Feleletet nem kapván, azt kérdi a német születésű anyától: „Wie spricht der kleine?“ „Ungarisch und recht gut“ volt az önérzetes felelet. Mi, vidékiek, fel sem tudjuk fogni ennek jelentőségét. Ha minden magyarországi bármely születésű nő így gondolkoznék, a nyelv- és nemzetiségi kérdések hamar lomtárba kerülnének. A magas kormány e tekintetben sokat tesz, de még többet tehetnek — az anyák.

A gyermekkorban megszerzett nyelvérzék az idegen nyelv befolyása nem ronthatja meg, azért kell már itt a nyelvérzék kifejlesztésére nagy gondot fordítani; azért nem kell a magyaros nyelvérzék elsajátítása előtt az idegen nyelvek tanítását megkezdeni.

A nyelvtani alapismeretekre az iskola tanít. Az elemi iskolák tárgykörét szabályrendelet határoolja. A módszerre nézve van némi észrevételem.

A szabályrendelet szerint a magyar nyelv tanításának tárgyköre az elemi iskolákban az értelmes olvasásra és helyes írásra, az olvasmányok szabatos felmondására, a szótani elemzésre s az egyszerű mondatok mondattani elemzésére terjed. Tapasztalatból szerzett észrevételeimet elmondom őszintén. Biráskodni nem akarok, erre hivatottnak sem érzem magamat. A tárgy és a czél szentesítik az eszközt.

Értelmes olvasást hangsúlyos olvasás nélkül nem képezek. A hangsúlyos olvasásnál fő kellék a szó és mondattani hangsúly kiemelése. A magyar nyelvben a szótani hangsúlyt eltalálni a legkönnyebb. Minden szó első szótagja hangsúlyos. A magyar nyelvérzékelő biró tanuló ez ellen soha, vagy nagy ritkán vét; gyakran az idegen nyelvű, vagy akinek nyelvérzéke már meg van rontva. Ez egyszersmind legbiztosabb kriteriuma a nyelvérzéknek is. Ezenkívül minden mondatban van egy szó, melyet a beszélő, mint a hallgatóra legérdekesebbet, kiemel, a többinél nyomatékosabban ejt ki. Ezt a nyomatékos kiemelést nevezzük mondathangsulynak. A mondathangsúly leggyakrabban a mondat állítmányára vagy annak határozóira esik. Egyszerű bővített mondatban, a mondatkötőtől az „egy“ és az „a, az“ névelőktől eltekintve, mindig az állítmány előtti szó hangsúlyos. Lehet egy mondatban több mondathangsúly, ilyenkor fő-és mellék-mondathangsúlyt különböztünk meg, pl: a fiu feladatát szépen leírta; ebbena mondatban a mondathangsúly a „szépen“ szón van, mert a beszélő azt akarja tudtunkra adni, hogy az írás szép. De ha Széchenyi mondását: „Magyarország nem volt, hanem lesz“ helyesen mondjuk ki, érezzük, hogy az első mondatban mind a *nem*, mind a *volt* hangsúlyosak; az ellentétes mondatban csak *lesz* hangsúlyos. Ha a *nem*, *volt* és *lesz* hangsúlyát mérlegeljük, tapasztaljuk, hogy a *volt* hangsúlyosabb, mint a *nem*, s viszont, hogy a *lesz* ép oly hangsúlyos, mint a *volt*. S ha a *nem* hangsúlyát viszonyítjuk a mondat többi szavaiéhoz, észrevesszük, hogy azoknál hangsúlyosabb. Tehát e mondatban: „Magyarország nem volt“ két hangsúlyos szó van: *nem* és *volt*; a kettő közül *volt* hangsúlyosabb, rajta van a mondat főhangsúlya; *nem* kevésbé hangsúlyos, rajta van a mellékmondat hangsúly. (Megkülönböztetnek még harmadrendű mondat hangsúlyt is, mely szerint van: fő-, másod- és harmadrendű mondathangsúly. Ebben a mondatban *magyar* volna a harmadrendű hangsúlyos szó. De, mert tudjuk, hogy a magyar nyelvben minden szó első szótagja hangsúlyos; mert a jelző a jelzett szóval a kimondáskor csaknem egygyé olvad, egy fogalommá lesz: a harmadrendű mondathangsúly fölvétele — nézetem szerint — fölösleges.)

Míg valaki a mondathangsúlyt megkülönböztetni nem tudja, nem tud helyesen olvasni. Az olvasási gyakorlatoknál a gyermeket rendszeren arra figyelmeztetik, hogy ügyeljen az írásjelekre, jelentésüket tartsa meg. S mi az eredmény? A vesszőnél, pontos vesszőnél és kettős pontnál semmi feltűnőt nem tapasztalunk, eltekintve a betartott időmennyiségtől, de a pontnál a hangot rendszeren nem ereszti le, s mert figyelmeztetve volt, hogy a pontnál a hangot le kell eresztetni, hogy ezt tehesse, újra olvassa az utolsó szót. A mi iskoláinkból kijött gyermekek kivétel nélkül így olvasnak, sőt, ami több, a mondat végső szavának utolsó szótagját rendkívül felemelik. S mert az elemi iskolákban így szokták meg az olvasást, nincs az az emberi hatalom, mely a gymnasium nyolcz osztályában is erről teljesen leszoktassa. Ezek közül legalább 50% a leg gondosabb utánjárás mellett sem tanul meg soha helyesen olvasni.

Ezen megszokott schablon módszer helyett sokkal czélsebébb volna a mondathangsúlyra fordítani a gondot. A mondathangsúly rendes megtartása mellett ily ferde kinövés soha sem fordul, nem fordulhat elő, mert az a lélekzetet annyira igénybe veszi, hogy az illető kényszerítve van a vonásnál lélekzetet venni, a pontnál a hangot leeresztetni. Ekkor az írásjelek megtartása nem szorul kényszerre s magyarázatuk nem untalan ismétlésre. *Probatum est.*

Azonban a mondathangsúlyra nem csak az olvasásnál kell tekintettel lennünk, hanem a felmondásnál is. Ennek első módja rászoktatni a tanulót, hogy úgy feleljen, mint közönségesen beszélni szokott. Ha aztán az olvasási gyakorlatban a mondathangsúlyt helyesen kitudja ejteni, nem sok utbaigazítás kell a felmondás alkalmával. Továbbá elkerülhetlen szükség figyelmeztetni, hogy, amint olvas, úgy tanulja meg a könyvnélkülieket is. Most is úgy tanulják meg, de, ha kín hallani olvasásukat, kétszeres kín hallgatni előadásukat. Legnagyobb részének előadása monoton, éneklésszerű — ez általános mindenütt — s a mondat végét egy oktávával fenébe mondja ki — ez már helyi szokás. Ez a mondathangsúly megtartása mellett természeti lehetetlenség, ha csak az illető legalább schtrakosi tudóval nem rendelkezik.

Az olvasás és felmondás között van az értelemgyakorlat. Ezek után jön a nyelvtan tanítása. Az eljárást a tankönyv iránya szabja meg. Elismerem, hogy amily sok tankönyvünk van, oly kevés a jó tankönyvünk. De viszont áll az is, hogy rendszeres vezetés mellett nincs rossz tankönyv. Az igaz, hogy a kevésbé jó tankönyv mellett a tanító nagy, fáradságos munkát végez. De a magyar nyelvű iskolákban a magyar nyelv tanítását megkönnyíti az, hogy a tanulók a nyelvet értik. Az eljárásnál legcélszerűbb — nézetem szerint — histeron-proteron-nal élni, azaz megismertetni a tőmondat alkotó részeit, kezdve az állitmányon. Az állító tőmondatokban az állitmányra utal a mondathangsúly. Ez az átmenet megkönnyíti a tárgyalást; a többi az értelemből következik. Ennek elvégzése és begyakorlása után át kell menni a szótani elemzésre, szorosán figyelmeztetvén a tanulókat a szók mondattani és szótani jelentőségére. Ezután már célszerűbb megfordítani az eljárást, minden mondatot elemezni először szó-, azután mondattanilag. Azt hihetné az ember, hogy az anyag nagyon csekély, s ha a tankönyveket nézzük, csekély is. De e kis anyagot megtanítani nem kevés fáradságot követel. Mert nem elég ám a nyelvtanból betanítani a szabályokat! az mit sem ér. Ellszáll azok tudása az iskola porával s „marad, mi volt, a puszta lég.“ Én az iskolában a magyar nyelv tanításánál így járok el: először elolvastatom a nyelvtanban felhozott olvasmányt, megmagyarázom — különös tekintettel a netalán ismeretlen szavakra — felmondatom; kiválasztom a tanítandó szabályra legalkalmasabb mondatot; elemeztetem szó- és mondattani alapon s az elemzés alkalmával, aszerint, amint szó- vagy mondattani szabálylyal van dolgom, figyelmeztetem rá a tanulókat, ha lehet valamelyik jobb tanulóval együttesen meghatározom az okot, azután megmagyarázom s vagy magam megalkotom a szabályt, utalva a könyvre, vagy a könyvből felolvasom, szóval: a szövegből tanítom a szabályt, s megkivánom, hogy a következő órára a tanulók a szabályt *szórol-szóra* betanulják. A következő órán egyet kihivok, felmondatom a szabályt, elemeztetem a múlt órán elemezett mondatot, s rögtön rá egy másik hasonló mondatot, hogy a

tanuló maga alkalmazza a szabályt s végül a tanulóval alkotatok egy a szabályra alkalmas mondatot. Így elvégzem a tankönyv egy szakaszát. Ekkor előveszem az olvasókönyvet s hasonló eljárással, de most minden előleges magyarázatot mellőzve, a tanultakat ismétlem s így tovább. Lehetne kifogás ez eljárás hosszúsága miatt, de tény, hogy minden alkalmazott módszer között a leginkább célravezetőnek bizonyult. — Hasonló eljárással, kisebb körbe szorítva, az elemi iskolákban is több sikert lehetne elérni. Mert tény az, hogy az elemzéssel a legtöbb időt ráfordítva, sem foglalkozhatunk eleget, s annál jobb, minél kevesebb szabályt s annál több példát tanítunk. Az elemzésnél lépten-nyomon ismétlések fordulnak elő, melyek a már tanultak megtartását az emlékezetben megerősítik.

Jól hallom a kifogást, ellenvetést: más a gymnasiumban, más az elemi iskolában; ott nagy fiukkal, itt apró gyermekekkel kell foglalkozni. Igaz, elismerem úgy van! De lényeges a tárgyak közötti különbség is. Ott szemléltető a tanítás, a jellemvonások és különbségek megtartása a fődolog: itt bonczoló, szétbontó és újat alkotó. Amily fárasztó az ott, oly fárasztó az itt. S tudom, hogy nincs unalmasabb, mint nyelvtani szabályokat tanulni. Épen ezen akarok segíteni módszeremmel. S ki kényszeríti az elemi osztályok tanítóját, hogy tovább haladjon az alany, állitmány, tárgy megtanításánál, a szótani fogalmak u. n. beszédrészek felismerésénél s az igeragozás főidei megismertetésénél? Nincs is szükség rá, mert aki tanulmányát felsőbb iskolákban tovább nem folytatja, ez tökéletesen elég, hogy helyesen írni és olvasni tudjon; aki tovább folytatja, megtanulja ott. De az igenis megkövetelendő, *hogy e tárgykörrel a tanulók tisztába jöjjenek*, különben a gymnasialis tanulmányok elsajátítását nehezítik meg, mert ezek okvetlen megkövetelik, hogy a tanuló a gymnasiumba felvétele alkalmával a szótani elemzéssel teljesen tisztában legyen.

Felhozzák a tárgyhalmazt. Így fogva fel a tárgykört, tárgyhalmaz nincs. Minden órában fél órai, vagy minden héten 2–3 órai nyelvtanítással fokozatosan négy év alatt kényelmesen elvégezhetni ez anyagot.

Okát kell adnom, *miért tartom kívánatosnak, sőt czélszerűnek a szabályok szóról-szóra betanítását.* „A betű megöl“ mondják. Megöl, ha az illető a szabály megértése és alkalmazni tudása nélkül tanulja. Amit értünk, annak megtanulása nem kerül nagy fáradságba, s megmarad az emlékezetben. Fő az, hogy a tanuló, ki még gondolatának, az eszében meglevő fogalomnak kellő formát adni nem tud hiányos szókincese s gondolatai szétszórodottsága miatt, rövid s értelmes kifejezési modorra tegyen szert. Sőt tovább megyek. Tény, hogy „ujjából tudományt egy ember sem szopott;“ hogy a közélet nyelvkincse nem nagy, a gyermeknél még az is hiányos bármely társadalmi állást foglaljanak el szülői; *a hiányos szókinces szaporítása a nevelésnek, az iskolának egyik feladata, erre pedig legjobb módszer a szószerint való tanítás azon korig, míg kellő szókinces nem áll rendelkezésre.* Mondhatná valaki, hogy az idő, az olvasás meghozzák a szókinceset. Felnőtt egyénre állhat, (bár nem minden tekintetben), de nem serdülő ifjura; ott meg van a kifejlett értelmi képesség, mely önmagától megalkotja a szómagyarázatot: itt ez hiányzik, ezt pótolja, helyes irányba tereli az értelmi magyarázat. Viszont elrepül a magyarázat, ha azt maga a szó az értelemben, az emlékezetbe nem szegzi. Ezenkívül a nyelvtani szabályok rövidek, velősök, ezért könnyen megtarthatók, a lehető leghelyesebben vannak szerkesztve, melyeknél a tanuló sok szóval helyesebbet nem alkothat, s így a legjobb eszköz a rövid, értelmes beszédmódor elsajátítására.

Tehát tévesztett felfogáson alapszik az elemi osztályokban is divatos u. n. értelem szerinti tanulás. Még a gymnasiumok alsó osztályaiban is, nem mondom, hogy minden tárgyat, czélszerűbb a nyelvtani, számtani szabályokat szóról-szóra betanítani, mert a megértés, sőt a tudás is semmit érő, ha a megértett dolgot kellő formába öntve értékesíteni nem tudjuk.

Ha a tapasztalaton alapuló kényszerhelyzet nem készített volna, nem terjeszkedett volna ki e tárgy ily hosszas fejtegetésére. Iskolánk jelen állapotja s a mostani első és második osztály növendékei szép száma reményekre jogosít.

E remény azonban csak úgy teljesül, ha iskolánk s az abba jövő tanulókat előkészítő elemi iskolák tanítási rendszerében, legalább a főbb elvekben, egyöntetűség jöhet létre. Ha tekintetbe vesszük az olvasásra s előadásra tett tapasztalaton alapuló észrevételeimet; ha tekintjük, hogy az első osztályba jövő tanulók 80%, nem tud helyesen olvasni, a nyelvtani alapismeretekkel még annyi sem rendelkezik: lehetetlen felszólalásom jogosultságát el nem ismerni. Én, mint a középiskola tanári testületének egyik tagja, nem ismerem el a középiskola praeponderáló szerepét; közös eszmecserét, közös megállapodást óhajtok, azért hoztam nyilvánosságra nézetemet. — Aki jobbat tud, mondja el az ügy érdekében, én szívesen meghallgatom s ha jobb, nemcsak elfogadom, hanem követem is. Az abnormis állapot meg van, érzik azt a tanítványok, tanárok, szülők egyaránt; igyekezzünk rajta segíteni.

A magyarnyelvtani alapismeretek tudása nélkül idegen nyelv sikeres és hasznos tanítása nem tételezhető fel káros hatás nélkül, legyen az az idegen nyelv akár élő (modern) akár kihalt (classicus). Ha az ily állapotban segítve van; ha az elemi és középiskolákat nem választja el a mostani nagy válaszfal, meg van a módszeres átmenet a nyelvtani alapismeretek kellő megadásában: akkor a negyedik elemi osztály bevégeztével bizton meglehet kezdeni az idegen nyelvek tanítását, mert bármely nálunk taníttatni szokott nyelvben az alapismeretek többé-kevésbé fedik egymást, s az idegen nyelv tanulása mellözhetlen akadályokba nem ütközik.

Az átmenet nehézségét az elemi osztályból a gymnasiumba nemcsak mi érezzük, érzik mások is és érezték már régebben. Ezért egynehány felekezeti iskola úgy segített az abnormis állapotban, hogy előkészítő osztályt állított fel, melynek tanterve a gymnasiumi tanterv alapján készült. Ez nálunk, tudom jól, helyi és anyagi viszonyaink miatt most nem kivihető, de az lehet idővel a tervezett evangélikus központi iskola felállításakor. Ha ez átmeneti osztály ezen alkalommal létesíthető volna: nyernének a szülők, mert esetleges kettős költségtől lennének megkímélve s gyermekeik

a tanulásban biztosabb alapot vethetnének; nyernének a tanulók, mert előismereteik alapján a gymnasialis tantervhez könnyen alkalmazkodhatnának; nyerne az egyház, mert iskolája, talán emeltebb tandíj mellett, nemcsak helyi, de vidéki tanulókat is fogadna be, kiknek szülői kétségen kívül szívesen hoznák meg gyermekeikért az áldozatot; nyernék mi, tanárok, mert a kiszabott tananyagot kellő sikerrel, vagy legalább arra biztosabb kilátással kezdhethetők és végezhetők. Ajánlatos eszme, hogy létesüljön: videant consules.

A jelen viszonyokat tekintve az idegen nyelvek tanításának megkezdése a 4-ik elemi osztály bevégeztével mellőzhetlen akadályokba ütközik. Vegyük pl. a latin nyelvet. Ennek tanítását már az első osztályban megkezdjük; tehát abban a korban, mikor még a tanuló a magyar nyelvtani alapismereteket sem sajátította teljesen el, kétségtelen, hogy az első nyelvi oktatásnál az anyanyelvből kell kiindulni; s mert ezt sem tudja a tanuló, a latin nyelv tanára kénytelen egyszerre két nyelvet tanítani: a magyart s viszonylagosan a latint; először meg kell tanítania a magyar nyelvtani szabályt, hogy alkalmazhassa a latint, vagy a kettő közötti különbséget feltűntethesse. Elvégeződik az év anélkül, hogy a kiszabott pensumot sikeresen elvégezhetné volna. A második év új tananyagot tűz ki, de még az első évé sines elsajátítva. És ez így megy tovább. Amit pedig az ember a maga idején meg nem tanult, nagynehezen vagy soha sem pótolhatja. A latin nyelv sikertelen tanításának egyik lényeges oka ebben rejlik. Ez eljárás a magyar nyelvérzékre határozottan káros hatással van, mert az alapismeretek hiánya miatt nem lévén meg erősödve, ingataggá lesz s az is marad örökre.

A német nyelvet a harmadik osztályban kezdik ugyan tanulni, de a legtöbb iskolában a régi modor alapján, akár a latint vagy a görögöt; s ugyanazon szabályokat, miket a latinban, magyarban már egyszer megtanult, ismétli a tanuló. Nézetem szerint itt az oly szabályoknak, melyek ezen nyelvekben egyformák, felhozása és ismételt tanítása időpazarlás és teljesen felesleges. Mi a főnév, melléknév, a mondat, egyszerű s bővített mondat? ... mire való ezek unott-untalan

isméltése? Nem volna-e elég csak az eltérésre figyelmeztetni a tanulót s kiemelni a német és magyar nyelvcsajátság közötti különbséget s annál több időt fordítani az alakok begyakorlása után — s a között is — a beszédgyakorlatokra először a magyar nyelv alapján, a felsőbb osztályokban pedig függetlenül attól? Hogy ez utóbbi a nyelvérzékre káros hatással lehessen, nem valószínű, mert amely tanulónak nyelvérzéke addig meg nem romlott, a szülői háznál és az iskolában magyar szellemben növekedett, a német szellem befolyásának nem esik áldozatul s végre is élő nyelvet hallgatva, csak a könyvre támaszkodva, beszélni megtanulni lehetetlen. Az „utasítások“ jól átértett szelleme is így kívánja az idegen nyelvek tanítását, amelyekben a theorétikus és praktikus módszerek combinative tanítása van előirányozva, hiányuk hogy nem adják meg — irányuknál fogva nem is adhatják — a tanítás módszerét. E tekintetben tanirodalmunkban még csak az előmunkálatok vannak megtéve s minden tanár alkalmazhatja saját módszerét, mely lehet éppen úgy helyes, mint tévesztett irányú. Nagy szükségét érezzük bármelyik idegen nyelv tanításánál a módszert behatóan tárgyaló s minden tanárra irányadó oly utasításoknak, amelyek ne okozzanak ferde kinövéseket, s ezektől eltérni csak az egyes tételek kivételében az egyes osztályok többé-kevésbé képzett volta miatt a megértetés tekintetéből lehessen. Hogy ennek a módszernek minden egyes tanított nyelvet külön-külön kellene tárgyalnia s mindeniknél a magyar nyelvet kellene alapul vennie, vagyis: hogy a magyar nyelv tanításának módszerétől kellene idegen nyelvi oktatásunknak is függenie, úgy hiszem, felesleges is mondanom. Mert a tapasztalat arról győz meg, hogy *a mely tanuló a magyar alak és mondat-tannal tisztában van, amelyekre mintegy alapra építhet, az idegen nyelvekben sokkal könnyebben, sokkal nagyobb eredményt tud felmutatni.* Ez áll mind a theorétikus, mind a praktikus módszer szerint való tanításra. Tehát a házi tanítás is csak akkor lehet sikeres, folytonossága mellett, ha a tanításnál ez tekintetbe vétetik, s oly egyének bizatnak meg vele, kik az említettek tekintetével vannak s tudnak is lenni.

II.

Székfoglaló beszéd.

(Elmondotta: **dr. Meskó László** főgymn. felügyelő, az 1889. évi márczius 1-én tartott tanácsülésben.)

Mélyen tisztelt főgymnasiumi Tanács!

Kevéssel ez előtt ideiglenesen volt szerencsém e helyet az önök hívására elfoglalni, most, a pártfogóság kitüntető bizalma folytán, s a mély köszönet érzelmeivel szivemben úgy foglalom el, mint a nyiregyházi ág. evang. főgymnasiumnak a legközelebbi 6 évre véglegesen megválasztott felügyelője. Szemben a pártfogóság hívó szavával lehetetlen volt nem gondolnom arra, valjon csekély tehetségeim arányban állanak-e a reám váró nehéz feladatok nagyságával s valjon képes leszek-e megfelelni a várakozásnak, melyet — e valóban díszes hely — minden birtokosához joggal fűz a protestans közvélemény. Két okból némultak el lelkemben a kételyek; elnémultak először azért, mert mint egyháznak hű fia, kötelességemnek tartottam oda állani a helyre, hová a választó testület osztatlan bizalma hív, fegyelmet ismerő katonaként, ki habozás nélkül köteles a felsőbbség parancsa előtt meghajolni, — de elnémultak másodsor azért, mert jól tudtam, hogy az egyház vagy iskola felügyelője, az önkormányzat elvére fektetett protestans egyházunk alkotmánya szerint nincs arra hivatva, hogy, mint Atlas a földgömböt, az önkormányzat terhét egyedül viselje vállain, — ő csak első az egyenlők között, kik vele együtt hivatvák a kormányzatra, nélkülök nem tehet semmi üdvöset, de velük és általuk mindent kivívhat, s mert ezek az egyház színe virágát képezik: mindenkor bátran számíthat protestans szivük egész melegére, s erős lelkük odaadó támogatására. Azok között, mik e megtisztelő állás elfogadására birtak, e két okon kívül

legyen szabad felemlitenem még egyet, azt, ami e bárkinek díszes helyet, nekem még díszesebbé s még drágábbá teszi: hogy én, mint ezen iskolának a fenállását követő 4 első éven át növendéke, ezen iskola padjairól kerültem a felügyelői székbe, s a Mindenható megadta érnem azt is, hogy, bár érdemetlenül, de én legyek a gymnasium volt növendékei között az első, ki e lélekemelő öntudatot édes örömmel mondhatja magáénak. De sietek kijelenteni, hogy mélyen átérzem azt is, miként ezen édes visszaemlékezés a gymnasium kebelében eltöltött évekre kettős kötelességet ró reám, mint a gymnasium volt növendékei között választott felügyelőre, mert a kötelességérzet és a közügyek iránti szolgálat-készségen felül, még a mélyen érzett hála és kegyelet erős érzelmeivel csatol e főiskolához. Ha valamikor laukadni érezném erőimet, e kegyeletes emlékek és hálás érzelmekhez, mint az erőujulás kimeríthetlen forrásaihoz fogok fordulni segedelemért, s hiszem, hogy azokból új erőt fogok a harczra meríteni.

E harcz alatt — Istennek hála — nem a főgymnasiumunk léteért való küzdelmet, hanem a korszerű fejlődés s főiskolánk felvirágoztatása érdekében a béke szelid fegyvereivel vívandó harcot kell értenünk. Főiskolánk ma hasonló az államhoz, melynek határait nem fenyegeti veszély, s ép ezért minden erejét a belterjes fejlesztésre, szellemi és anyagi erőinek növelésére kell hogy fordítsa; hasonló a képhez, melyet ihlett kézzel festett meg a művész, s csak még a részleteknek avatott kézzel való kidolgozására van szükség, hogy — mint remekmű — ott ragyogjon a művészet kiálló alkotásai között.

Főgymnasiumunk immár megvívta és pedig diadalmasan vívta meg a léteért folytatott küzdelmet mindazon tényezőkkel, melyek közreműködésére életben maradásához szükség volt, és sikerült mind e tényezőket létjogosultságáról s fenállása hasznos és szükséges voltáról meggyőzni s rábírní arra, hogy a fentartásához szükséges áldozatokat meghozzák.

Biztosítva lévén gymnasiumunk kifelé, minden figyelmünket a főiskola beléletére s annak belterjes fejlesztésére kell fordítanunk. A főcél, melyre a jövőben törekednünk

kell, a főgymnasium szellemi és anyagi érdekeinek a leg-
 apróbb részletekig menő s teljes erőnkől való előmozdítása,
 hírnevének, tekintélyének emelése, az alapvetés küzdelmeiből
 eredő anyagi terhek mielőbbi törlesztése, hogy ezektől sza-
 badúlva, sikeresebben haladhassunk a tökély magasabb foko-
 zatai felé, s megadhassuk a szellemi munkának mindazon
 anyagi előnyöket, melyek a kiválóbb erők közreműködését
 hivatvák biztosítani főiskolánknak. De főfeladatunk lesz az is,
 hogy egyházunk azon rétegeit is megnyerjük iskolánknak,
 melyek eddig majdnem egészen elzárkóztak jótékony befolyása
 elől, mert lehetetlen, sőt természetellenes az, hogy egy messze
 világítani hivatott égi test melege és fénysugarai épen köz-
 vetlen közelükben ne éreztessék áldásaikat.

Ismeretes önök előtt a verseny, melyet a magyar cultura
 érdekében nemes buzgalommal folytat a magyar állam a
 felekezetekkel, erős hitem és meggyőződése, hogy nekünk
 e versenyben legalább is egyenrangú és egyenértékű ténye-
 zökként kell részt vennünk, s a pálya elnyerésére minden
 erőnket megfeszítenünk, mert ha elbuknánk a harcban, féltő,
 hogy nemcsak a magyar cultura veszítené el egy, szép multa
 visszatekinthető munkását, de a mire nekünk, mint protestans
 főgymnasiumnak nagy súlyt kell fektetnünk, nagyon meg-
 sinlené bukásunkat vagy elmaradásunkat a felekezet, a vallás,
 melynek hívei vagyunk, melynek szabad gyakorlása véren
 szerzett öröke őseinknek, s a melynek tartozunk azzal, hogy
 hű fiakat, buzgó támogatókat neveljünk számára, kik a mai
 kor színvonalán állva, minden kivánalomnak megfelelni
 képesek. Vallásunknak arra, hogy vérünket áldozzuk érte, a
 változott viszonyok folytán szüksége nincs, de arra szüksége
 van, hogy a véráztatta göröngyöket verejtékes homlokkal
 műveljék meg a késő utódok, s a magyar cultura javára
 dúsán tenyésző csemetéket ültessenek beléjük. Gondolkozzék
 valaki a felekezetiiségről s a felekezeti tanúgyről magasnak
 tetsző, de viszonyainkra nem alkalmazható kozmopolitikus
 eszmék hatása alatt bármiként, tény marad az, hogy a fele-
 kezeti tanodákra a jövőben is nagyfontosságú nemzeti feladat
 vár, s tény az is, hogy mi, kisebbségben levő protestánsok

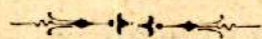
nem lehetünk hivatva arra, hogy a fentemlitett kozmopoli-
 tikus eszméknek meghódolni siessünk. Ép oly kevéssé lehe-
 tünk hivatva erre, mint a biztonságát féltő kis állam a
 lefegyverzés megkezdésére. Nekünk kötelességünk minden
 téren megóvni s úgy adni át őseink örökét utódainknak,
 hogy azok szabadon törekedhessenek egy jobb jövőnek —
 anyagi korlátoltságunknál fogva fájdalom most el nem ér-
 hető — céljai felé.

Ezek után legyen szabad a főgymnasiumi tanács összes
 tagjaihoz egy kérést intéznem. Ha — mint hiszem — mind-
 nyájan helyeseljük az elénk tűzött czélt, legyünk egyek a
 czél után való törekvésben is, s ne különbözzünk másban
 soha, mint azon utak megválasztásában, mik e czélhoz vezetnek.
 Szántszándékkal intézem e kérést a főgymnasium összes tag-
 jaihoz, mert úgy vagyok meggyőződve, hogy közöttünk bármi
 tekintetben elkülönítő határvonalat vonni nemcsak hogy
 üdvös nem volna, de egyenesen a közös czélt veszélyeztetné.
 Mert tartozzék bár e tanács tagja az egyházi, világi, vagy
 tanári elemhez, legyen bár — állásánál fogva — egyik első
 sorban inkább a szellemi, másik az anyagi téren való közre-
 működésre hivatva: czélt csak úgy érhetünk, ha egymás
 törekvéseit különösen támogatni s elősegíteni fogjuk. E hit-
 ben és feltevésben alkottatott meg pár év előtt a főgymna-
 siumi tanács összeállítását tárgyazó szabályrendelet, mely
 ledöntötte a gymnasium javára közreműködni hivatott kü-
 lönböző elemek közötti válaszfalakat; s örömmel constatálom,
 hogy e felfogásnak hódol az igen tisztelt tanári kar is, mely-
 nek igazgatója legelső hivatalos érintkezésünk alkalmával
 erős kifejezést adott annak, hogy kiváló érzéssel bír iskolánk
 anyagi ügyei iránt.

Ezek után céljaink és törekvéseinkről több mondani
 valóm nincs. Eljárásomat illetőleg ígérem, hogy az mindenkor
 szigorúan az önkormányzat keretében fog mozogni, szoros
 figyelembe vételével a közreműködésre hivatott tényezők
 hatáskörének. A mi a főgymnasiumi tanács tárgya kell hogy
 legyen, azt semmi esetre se fogom ennek intézkedési köréből
 elvonni, sem elvonni hagyni, — de viszont rajta leszek, hogy

e testület a rá nem tartozó s az elnöki hatáskörben is elintézhető csekélységekkel ne terheltecsék. Azért hangsulyozom ezt, mert jól tudom, hogy a gymnasiumi tanácsban való közreműködése épen egyházunk és társadalmunk leginkább igénybe vett elemei hivatvák, kiket csekélységekért mozgósitanunk már azért sem czélszerű. nehogy e miatt esetleg olyankor kelljen őket nélkülöznünk, a mikor magasabb érdekek forognak kockán.

Igérem, hogy minden erőmet, minden buzgalmammat kedvvel és örömmel fogom szeretett főiskolánknak szentelni, s újra kérve az önök szives támogatását és közreműködését: üdvözlöm az újból választott gymnasiumi tanácsot s kívánom, hogy a kormányzatunkra bizott iskola felvirágozzék.

III.

Jelentés az 1888—89-dik tanévről.

1. A hála és kegyelet szava.

A lefolyt tanévet azon nagy veszteségnek mélyen érzett súlya alatt kezdtük, mely a hazai közoktatásügyet Trefort Ágostonnak, mint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1888. évi augusztus hó 22-én bekövetkezett halálával érte. Mindig leverő a gyász, általános, közös a bánat, ha a nemzetnek egyik nagy fia dől ki az élők sorából; mennyivel nagyobb, mennyivel közvetlenebb a fájdalom s egyszersmind az iskolák gyásza is, ha az elhunyt nagy férfiú évek hosszú során át volt a tanügynek fenkölt lelkű, széles látó-körrel bíró vezetője, s a magyar nemzeti s tudományos műveltségnek zászlóvivője. És ha ismét az elköltözött nagy emberben, miként a mi tanintézetünk Trefort Ágostonban, különös pártfogóját, mondhatnám újjáalkotóját veszíté: méltán nagyon súlyosnak mondhatjuk a veszteséget, méltán ejthettünk könyveket ravatalára, méltán rójjuk le a hála és kegyelet adóját, ha ünnepélyesen ismételten kijelentjük, hogy dicső nevének emlékezetét főgymnasiumunk mindenha hálás kegyelettel fogja megőrizni.

De volt a magyar hazának, a nemzetnek, a tudományosságunknak, volt tanintézetünknek még egy másik nagy halottja is. Januárus hó 30-kán járta be a világot a hihetetlennek tetsző, megdöbentő hir, hogy felséges apostoli királyunknak egyetlen fia, sz. István koronájának örököse, Rudolf trónörökös, a legmagyarabb királyfi, a tudós, az író meghalt, meghalt irtóztatóan rejtélyes halállal.

Országokra terjedő volt e haláleset következtében az igaz gyász, és ez országokra, nemzetünkre terjedő mély gyászban

osztozott tanintézetünk is. Fájdalmunkat nemcsak külsőleg jelezte a tanintézetünk épületére kitűzött gyászlobogó, az egy napig tartó iskolai szünet és hogy a körünkben megjelent Békési Gyula királyi tanácsos tankerületi főigazgató úr hivatalos működését felfüggesztette, hanem tanárok és tanítványok testületileg sorakoztunk február hó 12-kén az ágost. ev. templomban összegyűlt gyászolók köré, hogy bensőleg is, szívünkben is osztozzunk a nemzetet ért óriási veszteség tudatában, átérzésében, buzgó fohászszal járulván Isten legmagasabb trónjának zsámolya elé, legalkotmányosabb királyunkért s hazánkért imádkozván.

2. A tanártestület kiegészítést nyert.

A hála és kegyelet érzetét kifejező szavak után áttérek a tanintézetünk közvetlen körében előforduló fontosabb s kiemelkedőbb események elősorolására. Ezek között mindenekelőtt meg kell említenem, hogy e tanévben, a tanártestület körébe két új tag lépett: Szappanos Péter rajz- és torna-tanár, kit a nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister augusztus hó 8-kán 29466. sz. a. kelt leiratával nevezett ki tanintézetünkhöz; és Moravszky Ferencz helyettes tanár, kit a főgymn. pártfogóság július hó 18-kán tartott közgyűlésében annyival inkább ajándékozott meg bizalmával, mert a megválasztott ifjú tanár városunk szülöttje és iskolánknak volt növendéke. Szívesen láttuk tanári körünkben Friedmann Bernát igazgatótanítót mint olyat, kit a helybeli mózes vallású hitközség a gymnasiumba járó zsidó tanulók vallástanításával bizott meg.

3. A tanév kezdete.

A kiegészítést nyert tanártestület nevelő-tanítói működését szeptember hó 6-kán kezdte meg. miután a beiratások, a javító és felvételi vizsgák a hónap első 5 napján eszközöltettek. Beiratott a tanév folyamán 247 nyilvános, 53 magán, összesen 300 tanuló. Ezek között vallásra nézve volt ág ev. hitvallású 72, helv. hitv. 57, róm. kath. 67, gör. kath. 7, mózes hitű 96. Anyanyelvre nézve magyar volt 288, német 10,

tót 2. Csak a magyar nyelvet beszélte 231, magyarul-németül beszélt 35, magyarul-tótul 18, mindhárom nyelven tudott 16. A tanulók származási helyét tekintve Nyiregyháza városabeli volt 129, szabolicsmegyei 110, 61 tanuló 17 különböző megyéből származott. Volt egy amerikai, egy steyer, egy lengyel eredetű. Tanítványainknak szülei, polgári állásuk és foglalkozásuk szerint, következőleg csoportosíthatók: önálló östermelők, bérlők: 77, kis- és nagy-iparosok, kereskedők, vállalkozók: 125, községi vagy állami tisztviselők: 30, magán tisztviselők: 16, értelmiségiek: 50, személyes szolgálatot tevők 2. Évközben kimaradt 9 tanuló, 1 meghalt. Maradt a tanév végén: 290. Összehasonlítva az ideai létszámot a tavalyival. a növekedés: 44. Különösen megsaporodott a II-dik osztály tanulóinak száma annyira, hogy ez osztályban épen úgy mint az elsőben a tanulók létszáma a törvényben meghatározott maximumot: a 60-at érte el.

4. Az oktatás menete és eredménye

Azon viszonynál fogva, melybe mint államilag segélyezett főgymnasium léptünk a közoktatásügyi kormánylyal. az állami tantervnek keresztülvitele vált kötelességünké. És mi mindenben ahhoz is tartottuk magunkat. Az elért tanulmányi eredményt részletesen feltünteti a táblázatos kimutatás. Ha perczenteiben akarnók kifejezni az elért eredményt, a jelesek, a jók, az elégségesek mellett kétségtelenül tekintélyes százalékot mutatnának azon tanulók, akik egyik tantárgyból kaptak elégtelen osztályzatot, vagy épen osztályismétlésre utasítottak. Hogy ez így van, azt a milyen mélyen sajnálom én, ép úgy sajnálják tanártársaim, kik intettek, buzdítottak, büntettek, szóval mindent elkövettek, hogy a hanyag, kötelességét nem teljesítő ifjú tanuló kötelességének teljesítésére bírják. Négy ízben írásban is felkerestünk. — hát még előszóval hányszor figyelmeztettünk! — sok szülőt gyermekének hanyag voltára, kérvén őket, fiaik jövőjének érdekében, a tervszerű, a közös összműködésre, de gyakori esetben — hiába. Általában figyelmeztetem a tisztelt szülőket, hogy nem tanári érdek — ez szóba nem jő —

de a tanulók jól felfogott érdeke követeli hangosan azt, hogy tanárok és szülék minél gyakrabban, kölcsönösen érintkezzenek, s közösen munkálkodjanak az ifjuság, gyermekeik érdekében.

5. *Erkölcsei és fegyelmi állapot*

Valljuk és elismerjük ezen sarktételeknek: „qui proficit in studiis, sed deficit in moribus: plus deficit, quam proficit“ igaz voltát; és mert valljuk és elismerjük, azért éber szemmel őrködtünk a tanuló-ifjuság erkölcsi magaviselete felett. És dicséretére legyen mondva az ifjuságnak, erkölcsi magaviselet tekintetében megrovás alá nem eshetik. A tanári széknek és a fegyelmi bizottságnak csakis egy esetben kellett ítéletet hozni egy a tisztességes magaviseletről megfélekedzett s egy tisztos polgárral szemben tettelegességre vetemedett IV-dik osztályba járó tanuló felett.

6. *A tanulók egészségi állapota.*

Tanítványaink egészségi állapota szintén kedvezőnek mondható, daczára annak, hogy a kanyaró járványszerűleg lépett fel városunkban oly annyira, hogy a közegészségügyi bizottság kénytelen volt a népiskolákat hetekre bezáratni. Mi azonban ekkor sem szüneteltünk; s tanítványaink sorából csakis 3 kapta meg e betegséget, de a kórnak, mindhárom esetben, szelid lefolyása volt. Vigyázatlanságból súlyosabb sérülést egy tanítványunk szenvedett, mely miatt hetekig nem járhatott leczkékre. — Halottunk egy volt, Pirkler Sándor, IV-dik oszt. tanuló, ki önmaga emelt, jó szülői mély fájdalomára, gyilkos kezét önmaga ellen. November elsején temettük el korán elhunyt tanítványunkat, mely alkalommal a tanulóifjuság s osztálytársai külön-külön tettek koszorút a ravatalra. Nyugodjék békében a korán elköltözött! Isten vigasztalja a gyászoló szülőket!

A kötelező himlőoltást, díj nélkül, csak az oltóanyagot kellett megfizetni, dr. Trajtler Soma városi orvos — főgymn. tanácsos ápril 30-kán a gymnasiumban eszközölte, 8 tanuló lett újra oltva.

7. *Ifjusági egyesületek.*

A) *Bessenyei kör.* Az intézetünkben már 15 év óta fennálló magyar önképző kör ez évben is megalakult, és Szabolcsvármegye nagy nevű szülöttéről „Bessenyei kör“-nek nevezte el magát. Volt a körnek 33 rendes tagja s tartott összesen 23 rendes ülést. Tisztviselők voltak az ifjuság részéről: Tyll Sándor VIII. o. t. alelnök; Virágh László VIII. o. t. titkár; Mráz Elek VIII. o. t. főjegyző; Kubacska András VII. o. t. aljegyző; Szopkó Dezső VII. o. t. pénztáros; Lautsek József VIII. o. t., majd Sipos Gyula VIII. o. t. főkönyvtáros; Fekete Mihály VII. o. t. és Virágh István VI. o. t. alkönyvtárosok; Blau Károly VII. o. t., majd Szesztay Zoltán VII. o. t. ellenőr. Az üléseken tartott szavalatok közül sikerültnek ítélt a kör hetet. Deczember 8-án verseny-szaválás tartatott, pályadíjultüzetvén ki Martinyi József ig. tanár által e célra ajándékozott 2 frt. Három pályázó közül Szesztay Zoltán nyerte el a jutalmat. Két dolgozatot megdicsért a kör.

Az egyesület ez évben 7 pályakérdést tűzött ki. A pályázatra beadott művek közül három nyert jutalmat; nevezetesen: Mráz Elek VIII. o. t. „A jegygyűrű“ cz. egy felvonásos vígjátéka t. Jóba Elek úr adományából egy 10 frankos aranyat, Virágh László VII. o. t. „Bessenyei Filosofusa“ czimű tanulmányáért a kör pénztárából egy aranyat; végre Veishaus Frigyes VIII. o. t. „Kendi Márta“ cz. balladája, ugyancsak a kör pénztárából egy arany jutalmat kapott. — Ezenkívül dicséretet nyertek: Szesztay Zoltán VII. o. t. és Virágh István VI. o. tanulók művei.

A jutalmak f. évi június 15-kén a szép közönség jelenlétében tartott Bessenyei ünnepélyen osztattak ki.

A kör vagyoni állása a következő: Takarékpénztárban van tőkésítve 58 frt 95 kr. Ehhez járul a folyó évi pénztári maradvány, mely pénzben és követelésekben 33 frt 5 krt tesz.

A körnek ez idén t. Jóba Elek úr egy aranyat, t. Martinyi József igazgató 2 frtot adományoztak, mely összegek említett célokra fordítottak. Jóba Elek úr ezenkívül a kör ünnepélyének nyomtatványait minden díj nélkül készítette el.

Fogadják a kegyes pártfogók adományaikért a kör hálás köszönetét.

Az egyesület elnöke a tanári kar részéről Porubszki Pál volt.

B) *Dalkör.* Az ifjusági dalkör 18 önként jelentkezett felgymn. tanulóval alakult meg ez idén Zsák Endre ének-tanító karvezetése mellett. Jegyzője Inczedy Béla VIII. o. t. volt.

Gyakorlatait az egyesület hetenként 2 alkalommal tartotta.

Nyilvánosan 4 ízben lépett fel: Pirkler Sándor IV. o. t. temetésén, az igazgató névnapján, a Bessenyei ünnepélyen, és az iskolai évet bezáró ünnepélyen.

8. A tanulók áldozatkészsége.

A) A „Filléregylet“ a lefolyt tanévben Mészáros Ferencz tanár vezetése alatt állott. — A tanári testület az év elején úgy intézkedett, hogy a Filler-egylet és helyi Gyámintézet részére a gyűjtés, az ifjuság körében, együttesen eszközöltessék oly módon, hogy minden osztály-tanár a hét elején beszédje a tanulók krajcáros adományait s az így begyűlt pénzt a filléregylet vezetőjének adja át, a ki azt pénzügyintézetben helyezze el. A 30-szor eszközölt ilyenmü krajcáros gyűjtésekből befolyt az I-ső osztályban 37 frt 69 kr.

II	„	„	16	„	90	„
III	„	„	9	„	18	„
IV	„	„	8	„	03	„
V	„	„	21	„	39	„
VI	„	„	9	„	58	„
VII	„	„	4	„	22	„
VIII	„	„	8	„	45	„
Összesen			115	„	44	„

Ezen begyűlt összeg a tanári kar határozata folytán eké-
ként osztatott el:

1. A hegyaljai gyámintézetnek küldetett
a mult évre pótlólag 3 frt 05 kr.
2. A Rozsnyói kerületi árvaháznak . . . 10 „ — „
3. A hegyaljai gyámintézetnek a folyó évre 10 „ — „

4. A Leopoldianumra 2 frt — kr.
5. A tanári nyugdíj alapnak 10 „ — „
6. Szorgalmas tanulók jutalmazására . . 48 „ — „
7. Jutalom könyvekre 12 „ — „
8. Helyi gyámintézeti alaptökéhez 5 „ — „
9. Fillerregyleti alaptökéhez 15 „ 39 „
- A Fillerregyletnek tőkésített vagyona ju-
nius hó 30-ig terjedő időközi kamatok-
kal együtt tesz 129 „ 85 „
- A most hozzácsatolandó összeggel együtt 145 „ 24 „
- A helyi gyámintézetnek ez idei gyara-
pitással együtt alaptökéje 10 „ — „

B) *Zászló-alap.* Igazgató a mult esztendőben egy disze-
sebb ifjusági zászló készítését vette tervbe és e célból gyűj-
tést eszközölt. A lefolyt tanévben a gyűjtést folytatta. Begyűlt:

1. *Szlaboczký Ernő gyűjtő ivén:* Szabó Gyula 20 kr, Herr Zsigmond 20 kr, Lukács Géza 20 kr, Kiss Ernő 30 kr, Pintér László 20 kr, Gara Zoltán 1 frt, Pataky Lajos 40 kr, Szuchy József 20 kr, Juhász Ernő 20 kr, Heuman Endre 20 kr, Botto M. 50 kr, Jakab Mihály 20 kr, Suták S. 20 kr, Friedman J. 40 kr, Horovicz Ernő 50 kr, Belfi Gyula 10 kr, Pavlovics S. 1 frt 20 kr, Lengyel Au. 20 kr, Géczi G. 1 frt, Schütz Sán-
dor 20 kr, Rosenthal Samu 20 kr, Sohajda János 20 kr, Kovács Pál 20 kr, Zsák Dezső 30 kr, Diószegi J. 20 kr, Baruch Jenő 20 kr, Katona M. 50 kr, Szarvady Mihály 30 kr, Szamuely J. 50 kr, Klár B. 1 frt, Trajtler D. 50 kr, Szlaboczký E. 50 kr, Haissinger Victor 50 kr, Furman L. 20 kr, Batta Elek 20 kr, Szabó B. 1 frt, Glük D. 30 kr. Összesen: 14 frt 40 kr.

2. *Trajtler Dezső, Katona Miklós ivén:* Megyery Gézáné 1 frt, N. S. 1 frt, Palicz János 1 frt, Fejér Imre 1 frt, Katona Andrásné 1 frt, Benedek főhadnagy 1 frt, özv. Domján Györgyné 50 kr, Farbaký József 1 frt, Fest 1 frt, Török 1 frt, Kovács P. Pál 60 kr, Gyuresány Ferencz 1 frt, Kerekrethy Miklós 1 frt, Szikszay 1 frt, Kubassy Arthurné 50 kr, Maurer Károlyné 50 kr, Angyalossy 1 frt. Összesen: 15 frt 10 kr.

3. *Szamuely Ignác, Szlaboczký Ernő ivén:* Özv. Flegmann Miksáné 1 frt, Halasi János 1 frt, Bónis Sámuel 50 kr, Waltner János 50 kr, Czucker 50 kr, Sextyné 50 kr, Bleuer Lajos 1 frt, Lakner Ödön 50 kr, Pavlovics Imre 1 frt, Klár Gusztáv 1 frt, Benedicty M. 30 kr, Haas Mór 1 frt, Bodnár István 1 frt. Összesen: 10 frt 80 kr.

Az I. osztályból: Balla Béla 20 kr, Bermann Gyula 20 kr, Bors József 20 kr, Bégányi Ferencz 30 kr, Brezanócy János 20 kr, Csapkay Géza 30 kr, Csilag Sándor 20 kr, Engländer Elek 30 kr., Filkor Márton

20 kr, Grosz Pál 20 kr, Gyuresány Ferencz 1 frt, Hólek Lajos 20 kr, Hankoczky Gyula 20 kr, Heidenreich Gusztáv 30 kr, Hrenko János 20 kr, Horváth László 30 kr, Horn Jenő 30 kr, Jéger Zoltán 1 frt, Juhász Sándor 40 kr, Jakabfi Jenő 20 kr, Jánószky Gyula 20 kr, Kerekes István 20 kr, Kelemen Gábor 20 kr, Kis Gyula 20 kr, Kis Samu 20 kr, Kabát András 20 kr, Klein Lajos 30 kr, Kralovánszky Pál 20 kr, Lukrics Károly 50 kr, Martinyi László 1 frt, Mikecz Mihály 20 kr, Margita Victor 50 kr, ifj. Nádassy Gyula 20 kr, id. Nádassy Gyula 20 kr, Okolicsányi Zoltán 1 frt, Pál Károly 20 kr, Rosenthal Manó 25 kr, Schmeisz Gyula 20 kr, Stromeicher Imre 20 kr, Spiegel Sándor 50 kr, Szametz Ferencz 20 kr, Szatke Ferencz 20 kr, Szabó Miklós 50 kr, Szokolay László 20 kr, Ujlaky Gyula 20 kr, Repeczy Aladár 1 frt. Összesen: 13 frt 95 kr.

A II. osztályból: Heumann Endre 50 kr, Rosenthal Samu 30 kr, Hölcz József 20 kr, Förszter Sándor 1 frt, Suták Sándor 20 kr, Ujhelyi Sándor 10 kr, Furman Lajos 20 kr, Tulács Sándor 50 kr, Horovicz Ernő 20 kr, Katz Mór 50 kr, Pavlovics Sándor 20 kr, Maklári Bálint 30 kr, Pintér László 50 kr, Marsalkó Gyula 30 kr, Szuchy József 20 kr, Trajtler Dezső 50 kr, Imre János 50 kr, Bacsó Bertalan 30 kr, Kovács Pál 30 kr, Krecsah Lajos 20 kr, Géczy Géza 30 kr, Katona Miklós 30 kr, Gara Zoltán 20 kr, Baruch Jenő 30 kr, Balla Elek 20 kr, Birta József 20 kr, Belfy Gyula 20 kr, Dietz Sándor 20 kr, Haisinger Victor 50 kr, Kovács Jenő 50 kr, Pataký Lajos 20 kr, Lengyel Antal 20 kr, Dániel Sándor 30 kr, Bottó Miklós 40 kr, Fränkl Henrik 15 kr, Kollár Pál 20 kr, Visnyei Ferencz 20 kr, Glück Dániel 30 kr, Alexy Pál 1 frt, Schubert László 30 kr, Szesztay István 30 kr, Kubassy Sándor 30 kr. Összesen: 14 frt 05 kr.

A III. osztályból: Bleuer Ödön 1 frt, Liptay György 1 frt 50 kr, Forster Ede 80 kr, Diecz Gerő 30 kr, Mikecz Miklós 50 kr, Lukács Ödön 1 frt, Bergstein Miksa 50 kr, Adamkovics Ferencz 30 kr, Chihereán Miklós 30 kr, Czapáry Bertalan 20 kr, Andrásztik Béla 50 kr, Bergstein Ignác 50 kr, Propper Dezső 50 kr, Kovács Tibor 50 kr, Reichman Ármin 20 kr, Burger Mór 20 kr. Összesen: 8 frt 80 kr.

A IV. osztályból: Abxy Dezső 30 kr, Korányi Gyula 1 frt, Lakner Ödön 50 kr, Szabó Márton 1 frt, Szeszich Elek 1 frt, Jármy Ödön 1 frt, Tóth Endre 1 frt, Weishaus Imre 50 kr, Kornis Ferencz 1 frt, Horovicz László 30 kr, Lichtman Mór 50 kr, Mandel Loránt 50 kr, Reichmann Ármin 30 kr. Összesen: 8 frt 90 kr.

Az V. osztályból: Keresztesy Gyula 2 frt, Csapkay Gyula 1 frt, Feldheim Ferencz 30 kr, Friedlieber Mór 50 kr, Goldman József 30 kr, Hollis János 30 kr, Jánószky Jenő 50 kr, Káin Sámuel 30 kr, Kubasy Béla 1 frt, Mann György 1 frt, Mezőssy László 1 frt, Molnár Imre 50 kr, Mráz Endre 50 kr, Pazár István 1 frt, Pollatsek Rezső 50 kr, Szikszay

András 1 frt, Szoboszlay Zoltán 1 frt, Tinschmiedt Márton 50 kr, Vay Mihály 40 kr, Mezőssy László 1 frt. Összesen: 14 frt 60 kr.

A VI. osztályból: Heumann Jenő 1 frt, Jármy Jordán 2 frt, Virágh István 1 frt, Klein Ignác 50 kr, Molnár Béla 1 frt, Pazár István 1 frt, Nagy Kálmán 50 kr, Varju Elemér 1 frt, Adamovics András 50 kr, Bajdik György 50 kr, Dietz Miklós 1 frt, Gansl József 50 kr, Merle Miksa 50 kr, Zimmermann Kálmán 1 frt. Összesen 12 frt.

A VII. osztály: nem számolt még.

A VIII. osztályból: Mráz Elek 1 frt, Nagy Gyula 2 frt, Sipos Gyula 1 frt, Szmracsányi László 2 frt, Tóth Ágost 2 frt, Weishaus Frigyes 1 frt. Összesen 9 frt.

E gyűjtéshez még a múlt tanévről járult, utólagosan fizető volt tanítványaink részéről 41 frt. Ez összeget adták: Soltész Gyula 3 frt, Korányi Endre 3 frt, Prok Gyula 2 frt, Jéger József 3 frt, Gömörý János 2 frt, Csécsy Sámuel 2 frt, Szesztay László 3 frt, Weisz Ferencz 2 frt, Székely József 2 frt, Merle Béla 2 frt, Burger Pál 5 frt, Flegmann Adolf 2 frt, Klein Bertalan 2 frt, Bernáth Kálmán 3 frt, Molnár Gusztáv 3 frt, Buchner Soma.

Idei gyűjtés eredménye 162 frt 60 kr, mely összeg a múlt évben eszközölt gyűjtéshez (137 frt 4 kr.) csatolva, 299 frt 64 kr-ra emelkedett, és az Ipar- és kereskedelmi banknak 3287. számú betéti könyvén van elhelyezve.

9. Tanárok működése.

A tanári testület 14 tagból állott. Heti óráinak száma, nem értve e számba a gyorsírás, francia nyelv és szabadkézi rajzra fordított időt, 233. S örömmel jelezhetjük, hogy betegség vagy más gátló körülmény egy tanárt sem akadályozott teendőinek pontos teljesítésében. — Tanulmányi, fegyelmi s a tantárgyak methodicus kezelésének megbeszélése tárgyában 17 értekezletet tartottunk. Sőt a helyi társadalmi élet élénkítésére is tényezőként működött közre a tanártestület. Nevezetesen január 6-kán részben a folyó pénztár, részben a tanári nyugdíjintézeti alap javára társas vacsorával összekötött táncvigalmat, s április 6-kán pedig ugyancsak a főgymnasium disztermében hangversenyt rendezett; s dicsekedés nélkül legyen mondva, ugy az erkölcsi mint az anyagi sikert tekintve, minden igényt teljesen kielégítőleg. S hálás köszönetet is mondok ugy tanártársaim feleségeinek és Sexty Gyuláné s Juhász Etelné urhölgyeknek, mint a kik

a bál alkalmával a háziasszonyok szerepét fáradhatatlan előzékenységgel teljesítették, mint a hogy köszönetet mondok azon urhölgyeknek és uraknak, kik a hangverseny sikere érdekében szivesek voltak közreműködni. A buzgó közreműködők: Ferlicska Kálmánné, Hibján Lajosné úrnők; Korányi Anna, Incze Irén és Józsa Márta kisasszonyok; Dr. Hoffmann Emil, Szappanos Péter, Jóna Géza urak s az „uri banda“ derék tagjai. Buzgó és fáradhatlan rendezőkként pedig Leffler Sámuel, Porubszky Pál és Szlaboczký Imre tanártársaim emlitendők.

De még egy más irányban is teljesítette, mondhatnám lerótta kötelességét a tanári kar. Ugyanis még 1886. évi szeptember hó 21-kén határozta el, hogy néhai Kürtössy József tanár sirja felé egy szerény emléket emel.

Az eszme kivitelével indítványozó Leffler Sámuel tanár bizatott meg; ki is a következő felhívást intézte kartársaihoz:

„Néhai Kürtössy József volt gymn. tanár hamvai elhagyott jeltelen sirban pihennek!

Emeljünk ez érdemes férfi sirja fölé egy szerény emléket!

Főgymnasiumunk megnyitásának örömmünnepe csak akkor lehet teljes és zavartalan, ha az intézet fennállása körül a multban is érdemeket szerzett halottaink iránt megadjuk a kegyelet adóját.

A kegyelet szent érzelmeit ékes szavakkal felköltetni nem szükséges.“

A siremlékre következő adakozások történtek:

Leffler Sámuel 5 frt, Mészáros Ferencz 5 frt, Martinyi József 5 frt, Szlaboczký Imre 5 frt, Kovács János 5 frt, Chotvács Ágost 5 frt, Máthé György 5 frt, özv. Draskóczy Sámuelné urnő 3 frt, Farbaky József ev. lelkész 5 frt, Szánthó János 5 frt, Eltscher Simon 5 forint, Binder Jenő 5 forint, Porubszky Pál 5 frt, Moravszky Ferencz 5 frt, Szappanos Péter 5 frt. Summa 73 frt osztr. ért.

Az aláirt összegből felmaradt 1 frt 10 kr, a helyi tanári nyugdijalapba csatoltatott.

A pyramis alaku vasból készült szürke szemcsés márványszínűre festett siremlék, kőalapra állítva, 1888. évi október hó 18-án adatott át a használatnak.

Fogadják mindazon nemeskeblű kartársak, s ezeken kívül özv. Draskóczy Sámuelné urnő és nt. Farbaky József lelkész úr, kik ez emlék felállításához adományokkal hozzájárulni szivesek voltak a leghálásabb köszönetet.

Mult év december havának 17-kén egyházkerületünk méltó módon ünnepelte Rozsnyón ft. Czékus István püspök úrnak 70-dik évfordulóját. A tisztelgő küldöttségben a főgymnasium felügyelője mellett igazgató és Porubszky Pál tanár vettek részt.

Hasonlóan melegen üdvözölte a tanártestület Gdovin Jánost 40 évi működés után nyugalomba vonult ágost. ev. tanitót, kinek tiszteletére a nyiregyházi tanitói járáskör ez alkalomból sikerült ünnepélyt rendezett.

10. Uj főgymnasiumi tanács.

E tanév folyamán távozott körünkől Palánszky Sámuel főgymn. felügyelő. Ha tudjuk azt, hogy Palánszky Sámuel volt a Nyiregyháza városa által 1861-ben uj életre ébresztett gymnasiumnak első professora, és hogy ily minőségben 14 évig működött teljes megalégedésre; ha tudjuk továbbá azt, hogy 1878-ban állította az egyház közbizalma őt, mint felügyelőt az iskolai ügyeket vezető tanács élére, mely állásban szintén oly ügyeszeretetet, buzgóságot és fáradságot nem ismerő igyekezetet tanúsított, különösen tanintézetünknek főgymnasiummá fejlesztése s az eszközölt építkezések körül, hogy neve iskolánk történetével egybe forrt; ha mindezt tudjuk, pedig mindez köztudomású tény: méltán esett fájdalmasan a kormányzó főgymnasiumi tanácsnak, a tanártestületnek Palánszky Sámuelnek januárius hó 15-kén állásáról hivatalosan bejelentett leköszönése; fájdalmasan annyival inkább, mert Dobsinára távozáván tiszti ügyésznek, tapasztalatait, tanácsát, közreműködését véglegesen kénytelen volt megvonni tőlünk. Isten áldása kísérje uj otthonában, uj munkakörében!

Palánszky Sámuelnek felügyelői állásáról való leköszönése s az a körülmény, hogy az 1882-ben megalakított kormányzó tanácsnak mandátuma folyó évi január 2-án lejár: szükségessé tette, hogy intézkedés történjék arra nézve, hogy a felügyelői állás betöltsék és hogy megválasztassék az új gymn. tanács. A pártfogósági közgyűlés februárius hó 23-án, — megtétetvén, a Nyiregyháza városa által kiadott alapítólevél értelmében s követelményei szerint már megelőzőleg mindennemű intézkedés —, a hegyaljai egyházmegye m. tisztelt felügyelője Radvány István által candidált egyháztagnak sorából felügyelővé egyhangulag dr. Meskó László, városi tiszti ügyészt választotta meg. Főgymn. tanácsosok lettek: Bencs László, Barzó János, Bogár Lajos, Déry Károly, Kerekréthy Miklós, dr. Meskó László, dr. Meskó Pál, Pazár István, Sexty Gyula, Somogyi Gyula, Szopkó Alfréd, Zomborszky János. — Ugyanezen közgyűlés választotta meg a fegyelmi bizottságot Bencs László, Bogár Lajos, Kerekréthy Miklós és Somogyi Gyula személyében a felügyelő elnöklete mellett. — Miután pedig a felügyelő és Szopkó Alfréd pénztárnok, hivataluknál fogva tagjai a kormányzó tanácsnak, helyökbe már maga a nevezett tanács, márczius elsején tartott ülésében, tanácsosokul Kubassy Gusztávot és dr. Trajtler Somát választotta meg. Ugyanekkor lett helyettes felügyelőnek megválasztva Kerekréthy Miklós, tanácsjegyzővé pedig közfelkiáltással Leffler Sámuel tanár.

Márczius hó elsején kezdte meg működését az új főgymn. tanács s foglalta el székét dr. Meskó László felügyelő és tartotta meg, mint e tanácsnak elnöke, mély figyelemmel hallgatott s osztatlan tetszéssel fogadott székfoglaló beszédét, mely beszédet, egész terjedelmében, elől vesz az olvasó. — A főgymnasiumi felügyelő, nemkülönben a kormányzó tanács, egy-két tagjának kivételével talán — évek óta, az előtt is, páratlan ügyszeretettel, buzgósággal munkálta tanintézetünk ügyét, s így a multban kifejtett buzgalom, érdeklődés teljes biztosíték a jövőben kifejtendő munkásság mellett. És általános is a meggyőződés, hogy azon szép programmbeszédben kijelölt célok, melyeket a mélyen tisztelt főgymn. fel-

ügyelő megjelölt, buzgósága, szívóssága, lelkesedése és vezetése mellett meg fognak valósulni.

11. Adományok. Ulmer János alapítványa.

Iskolánk következő pénzbeli adományban részesült a lefolyt tanévben:

1. Nyiregyháza városa a tápintézetnek 50 frtot adott.
2. A helybeli nőegylet a tornacsarnok mellett emelendő mellékhelyiségek költségeire 33 frt 25 krt küldött.
3. Egyházkerületi segély ezimen befolyt 62 frt 84 kr.
4. Egyházkerületi gyűjtésből a tápintézetre 455 frt 8 kr.
5. Helybeli gyűjtésből 162 frt 80 kr.
6. Desseffy Aurél gróf nevében dr. Köszler Lajos orvos ur a könyvtárnak 5 frt.
7. A Debreczeni tornaegylet tagjai május 16-kán városunkba távgyalogló versenyt rendeztek, s ez alkalommal, a gymnasium tornahelyiségében, díszturnázásban mutatták be ügyességöket. A belépti jegyekből ekkor begyűlt összeg 30 frt 60 kr. a főgymnasiumnak adományoztatott.
8. A Sóstón mulató debreczeni tornászok tornaeszközökre 5 frt.

Adományok összege: 804 frt 7 kr. Hálás köszönet az adakozóknak.

Mint alapítványozó néhai Ulmer János városi polgár emelt emléket nevének e tanév folyamán. Végrendeletileg ugyanis 1000 forintot hagyományozott ösztöndíj alapul.

Végrendeletének ez ösztöndíj alapra vonatkozó része így hangzik:

„4. A helybeli ág. evang. gymnasiumnak Ulmer János alapítványa ezimen, oly feltétel alatt hagyományozok 1000 forintot, hogy ezen összeget a gymnasium pártfogósága a legjobb belátása szerint, de mindig a teljes biztonság szem előtt tartása mellett kezelvén, kamatait a pártfogósági közgyűlés évenként oly protestáns vallásu, de első sorban ág. evang. tanulónak adja ki, ki szegény sorsú, s ezek között a legjobb tanuló. — Ezen alapítvány kamatai az I., II., III., IV-dik osztályu tanulóknak évenként felváltva adassanak ki, úgy hogy azokban, ha külömben érdemes, mind a IV. osztályon át, ugyanazon egy tanuló is részesülhet. Világosan

meghagyom azonban, hogy ezen alapítvány kamatai — a felgymnasiunai tanulóknak semmi szín alatt ki ne adassanak.*

Hála és emlékezet a megboldogult nevének!

A mult évi értesítőben közölhető nem volt Haas Mór úrnak 3000 frtos alapítványára vonatkozó alapítólevele, közöljük azt most a mint következik, kihagyásával a közjegyzői okirat azon részének, melyek másnemű alapítványokra vonatkoznak.

350 ügyszám
18nyoleczvannyolcz.

Közjegyzői okirat.

Elöttem Somogyi Gyula nyiregyházai kir. közjegyző előtt a mai alólírott helyen és időben személyesen megjelenvén Haas Mór nyiregyházai lakos, kit személyesen ismerek és a következő:

„Alapító okiratot“

foglaltatta a jelen közjegyzői okiratba.

I. Én Haas Mór a mindenható Istennek kiváló kegyelméből anyagilag is fáradozásaimat szép sikerrel megáldott életemen át sokszorosan meggyőződtem arról; hogy bárminő polgári foglalkozás állandó sikerének a szakképzettség, ernyedetlen szorgalom és a teljes megbízhatóság nélkülözhetetlen, ugyszólván egyedüli tényezői. Hogy ezen leghasznosabb tulajdonságoknak elsajátítására mindazokat, a kik életműködésére főszínhelyéhez s lelkem egész melegével szeretett Nyiregyháza városához legközelebb esnek, csekély tehetségem szerint buzdítsam s ezen törekvésükben a legérdemesebbeket — de főleg a szegényebb sorsuakat — némi ayagi támogatásban részesítem, — ezennel kötelezőleg kijelentem: hogy azon 5070 frt 33 krnyi azaz ötezerhetven forint és harminczhárom krajczár tőke követelést és ennek kamat jövedelmét — az alább megjelölt iskolai szorgalmi díjakra leendő fordítás megmásíthatatlan kikötése mellett — melylyel nekem a nyiregyházai izraelita statusquo hitközség az ide hiteles módon fűzött egyházképviseleti közgyűlés jegyzőkönyvének hivatalos kivonata szerint is a templom építtetésre a helybeli takarékpénztártól általam a nevezett hitközség megbízásából felvett és a nevezett hitelező pénzüzetnek sajátomból visszafizetett kölcsön czimén, mint világos adósággal tartozásban van „Haas Mór“ neve alatt vezetendő s tőke összegében soha, semmiféle okból meg nem esorbítható örökemlékezetű alapítvány legyen s mint ilyen az alább meghatározott hivatalos egyének által és mód szerint kezeltesék.

Ezen tőke összegből 3000 frt (Háromezer) forintot a helybeli ág. ev. főgymnasium részére, alapítványozok még pedig azon, senki által nem módosítható kikötéssel: hogy a helybeli főgymnasium részére alapítottam

3000 (Háromezer) forint egész kamat jövedelme egyenlő $\frac{2}{3}$ -ad (Kétharmad) részben Két (2) nyiregyházai első sorbankereskedő vagy iparos szülöktől származott szegény sorsu, szorgalmas és jómagaviseletű tanulóknak felekezeti különbség nélkül. — $\frac{1}{3}$ -ad (Egyharmad) részben pedig ugyancsak nyiregyházai első sorban hasonló sorsu és minősítvényű, de kizárólag Mózes hitvallásu Egy (1) tanulóknak évenként szorgalmi díjként kiadassék.

II. Amennyiben pedig a tartozásban levő helybeli izraelita hitközséggel oly értelmű végérvényes egyességet kötöttem, hogy ezen 5070 (Ötezerhetven) forint 33 (harminczhárom krajczárnak 1 és $\frac{1}{2}$ (Egy és fél) százalékos kamatját vagyis 76 (Hetvenhat) forintot az 1888. (nyoleczvannyolcz) évtől megkezdvé minden évnek Január hó folyamán a helybeli takarékpénztárba tőkésítés czéljából készpénzben befizetni tartozik, bármily indoku félbeszakítás kizárásával mindaddig, amig ezen egész 5070 frt 33 kr. azaz Ötezerhetven forint és Harminczhárom krajczár összeg ekként megleend, és hogy ez időpont bekövetkeztéig az adós hitközség ezen 5070 (Ötezerhetven) forint 33 (Harminczhárom) krajczárnak csakis 4 négyszázalékos kamatját tartozik 18nyoleczvannyolczadik (1888-ik) évi Január hó elsőtől (1-től) kezdve minden évi Junius hó elsőjén, illetőleg a 404 (Négyszáznégy) forint 33 (harminczhárom) krajczár után minden évi december hó elsején a megjelölt alapítvány illetékes kezelőségének készpénzben átszolgáltatni mindaddig, amig a nevezett hitközségnek ezen 5070 (Ötezerhetven) forint 33 krajczárnyi adóssága egészben visszafizetve lesz, amikor is ezen 5070 frt 33 kr. összegnek egész kamatjövedelme 3000. (Háromezer) forint után a helybeli ág. ev. főgymnasium, — 2070 (Kétezerhetven) forint 33 krajczár után pedig a helybeli izraelita statusquo hitközség alapítványi kezelősége fogja az alapítványt gyümölcsöztetendő pénzüzetektől közvetlenül s évenként a fentjelölt napon kivenni.

III. Azon esetben, ha a helybeli izraelita statusquo hitközség elnevezését megváltoztatná, vagy ha ez feloszlanék s helyébe más alakulna, a jelen alapító okiratban a jelenlegi izraelita hitközséget terhelőknek megállapított fizetési kötelezettségeket az ezen hitközségnek jogutódja illetőleg az tartozik mindenben és mindenkor pontosan teljesíteni, a ki a helybeli izraelita statusquo hitközségnek tulajdonát képező imaházat és telket tulajdoni joggal birni s használni fogja.

Lelkemben hiszem: hogy a jelen közokiratban foglalt jótékony alapítványi fizetéseket az ezzel adós hitközség a legpontosabban teljesíteni fogja mindenben és mindenkor, — de ha netalán ezen kötelezettségének bármi részben és bármikor pontos időre eleget nem tenne, a jelen közokiratban megjelölt minden egyes alapítványom törvényes kezelő hatóságának vagy személyének, mint az adós hitközség elleni követeléseim teljes tulajdoni jogu engedményességének feltétlenül joga leendő ugy a hátralékos kamatoknak, mint a még hátralevő egész tőkének bevételeztetését a tör-

vényes bíróság előtt az 1874. évi XXXV-ik törvénycikk 111. és következő §§-aiban előírt eljárás mellett azonnal bevételeztetni.

IV. Ezen egész alapítványi összegnek tőkéje mindenkor a legbiztosabb pénzügyintézetnél — egyelőre a helybeli takarékpénztárnál — vagy ha ilyen a késő jövőben létezni megszűnnék — ehhez hasonló biztosítást nyújtó hatóságnál lesz gyümölcsösztetendő és így a magánosoknál való gyümölcsösztetés bármily nagy személy vagy jelzálogi biztosíték mellett is örökre és egyáltalában kizáratik.

V. Ugy a tekintetben, hogy évenként névszerint mely tanulók részesítendők a fent jelölt szorgalmi díjakban — egyszerűen megkérdezendő, — mint arra nézve; hogy ezen 5070 frt, azaz Ötezerhetven forint 33 azaz Harminczhárom krajczár hol és miként gyümölcsösztessék, de csak is ezen alapító okirat III-ik pontja értelmében: és pedig erre nézve döntő elhatározási joggal mindaddig, amíg én Haas Mór, életben maradok én magam leszek, halálom után pedig családomnak ismert lakhelyű legidősebb fitagja lesz ideje korán meghallgatandó, s e körülménynek hiteles megállapítása nélkül az alapítvány ki nem adható.

Erről ezen közjegyzői okirat felvétellett, alapítványt tevő Haas Mór-nak felolvastatott, pontonként megmagyaráztatott, általa akarataival teljesen s mindenben egyezőnek élő szóval személyesen kijelentetett és saját kezűleg aláíratott azon kérelem nyilvánítása után, hogy ezen okiratról kellő számú hiteles kiadvány kiszolgáltassék.

Nyiregyházán 18nyolcvannyolcadik évi (1888-ik) November hó tizenhatodik (16) napján. *Haas Mór, Somogyi Gyula*, kir. közjegyző. P. H.

12. Könyv- és szer-tárak.

I. *Könyvtár.* A gymnasiumi könyvtár két részre oszlik, u. m.: tanári- és ifjusági könyvtárra.

1. *Tanári könyvtár.* Ez évben szaporodott vétel útján 18 művel (34 kötet, 34 füzet); ajándék útján 35 művel (32 kötet, 20 füzet).

A) Vétel útján szerzett művek: Kis Lexicon I. kötet, Wekerle. — Latin, görög auctorok I—XXVII. f. Langenschedat. — De natura deorum. I. k. — De senectute. I. k. — Tusculanarum Disp. I—II. k. M. T. Cicero. — Magyar államférfiak I—II. k. — Magyar költők élete I. k. — Toldy Ferencz irodalmi beszédei. I. k. — Gyulai Pál irodalomtörténeti előadásai I. k. — Szép prózai elbeszélés. I—II. k. Beöthy Zs. — Kisfaludy Károly élete. I—II. kötet. Banóczy J. — Nemzeti játékszin. I—II. k. Bayer. — Magyar-német s német-magyar

szótár I—II. k. Ballagi M. — Latin nyelv szótára. I. kötet. Finády H. — Magyarország története. I—VIII. k. Horváth M. — Bánk-Bán. I. k. Katona J. — Magyar nyelv-történeti szótár. I—VII. f. — Luther élete. I—VII. füzet. Dr. Masznyik E.

Ezekon kívül a következő szaklapok és folyóiratok rendeltettek meg: Tanáregyleti közlöny. Philologiai közlöny. Magyar nyelvőr. Földrajzi közlemények. Századok. Herkules. Evang. egyház és iskola. Figyelő.

B) Ajándék útján nyert művek:

a) A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól: Hiv. jelentés az 1885-iki orsz. kiállításról. I—IV. k. Dr. Keleti K. — A vallás- és közoktatásügyi ministernek jelentése a közoktatás állapotáról. I—III. k. — A vallás- és közoktatásügyi minister jelentése az országos tanítói nyugdíj- és gyámalapról. I—II. füzet.

b) Az egyházkerületi elnökségtől az 1888. évi kerületi gyűlés jegyzőkönyve. I. k. — Az esperességi elnökségtől: az 1888. évi egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyve.

c) Tek. Molnár Lajos urtól: Kovács Gy. költeményei. I. f. — Elementa linguae Gallicae. I. k. J. Nep. Millakovich. — Magyar nyelv-képző iskola. I. f. Stricker A. és Kohn F. — Tóth Endre újabb költeményei. I. k. — A ker. üldöztetése Mad. szigetén. Czékus J. — A kávé, thé és csok. tört., termh., diat. és orvosi tekintetben. I. k. F. Almási Balogh P. — Tárkányi B. J. költeményei I. k. — Emléklapok egy főrangú hölgyhöz. I. f. Hiador. — Margit sziget tört. I. k. Radványi J. — A magy. nép könyve. I—V. f. Csengery A. és Kemény Zs. — Ismerettár I—II. k. Tóth L. — Tihamér I. f. Kisfaludy K. — Melancton F. I—II. k. Habenern J. — Geographiai kézikönyv I. f. — A madár. I. k. Nagy J. — Kakas M. politikai költeményei I. k. — Magyarország és Ausztria statist. I. k. Kovács F. — Népszerű természettan. I—III. f. Tarczy L. — Természettan elemei. I. k. Fuchs A. — Tanügyi tanulmányok I. k. Molnár A. — Kossuth L. újabb leveleire I. k. Horváth M. — Természettudományi szóhalmaz. I. k. Bugát P. — Növénytan. I. k. Barra J. — A pol. gaz-

dalkodás nem. rendszere. I—III. k. Dr. List-Sárváry. — Nyelv-tudományi pályamunkák. I—II. k. Többen. — Les aventures de Telemaque. I. k. Fenelon. — Olvasó könyvtár I. k. Márton J. — Dissert. inang. inrid. I. f. M. Nitray. — Einleitung zur allgemeinen Geographie. I. k. C. Ritter. — Erdélyi nagyf. földr. leírása. I. f. — A magy. nyelv rendszere I. k. — A történet szelleme I. k. Danielik J.

d) Ezeken kívül a Franklin-társulat, Lampel Róbert, Lauffer V. Eggenberger és Stampfel K. könyvkiadó-czégek küldték meg a szaktanárokat érdeklő új tankönyv kiadványaikat.

Fogadják az érdemes pártfogók adományaikért az intézet hálás köszönetét.

2. *Az ifjúsági könyvtár.* E könyvtár 386 művet tartalmaz 532 kötetben. Szaporodott ez évben vétel útján 7 kötet. A vett művek a következők: Luther élete. I. kötet. Dr. Massnyik E. — A kolozsvári atl. club. II. évkönyve. I. k. — A tiszai-kerület ev. püspökei. I. k. Hörk J. — A rajongók. I—IV. k. Br. Kemény Zs.

Kiadatott: könyvekért 138 frt 99 kr, könyvek bekötéséért 56 frt, folyóiratokra 50 frt, összesen 244 frt 99 kr.

Könyvtárőr: *Porubszky Pál.*

II. *Természettani szertár* A természettani szertár gyarapítására a jelen évi költségvetésből engedélyeztetett 300 frt, a múlt évről maradt 100 frt, s így összesen rendelkezésre állott 400 frt.

A rendelkezésre álló összegből a következő eszközök szereztettek, illetőleg javítottak:

1. Napmikroszop (92 forint). 2. Mariotte-féle készülék (50 frt). 3. Melde-féle hangvilla-készülék (18 frt). 4. Négy darab leydeni palaczk szekrényben [batteria] (10 frt 50 kr). 5. Megosztó conductor (6 forint). 6. Négy darab izzó lámpa (7 frt 20 kr). 7. Solenoid vasrúddal állványon (8 frt). 8. Négy darab Geissler-féle cső (6 frt). 9. Öt klgramm higany (17 frt 50 kr). 10. Tárgy a sarkító készülékhez (11 frt). 11. Psychrometer hőmérők vasállványon (19 frt 50 kr). 12. Saussure-féle hygrometer (4 frt). 13. Aneroid barometer (9 forint). 14. Tárgyak a spectroscophoz (9 frt). 15. Kézi dynamo-elek-

trikus gép (80 frt). 16. Kettős accumulator 2 darab egyes accumulatorral cseréltetett ki Selmeczen, szállítás (3 forint). 17. Bunsen 4 elemből álló telepe helyben renováltatott (11 frt). 18. Táblakörző (2 frt 60 kr). 19. Megrendeltett 2 homorú fémtükör a hang- és hőtanhoz. 20. Libella goniometerrel (ajándéku Csapкаи Jenőtől).

Szertárőr: *Mészáros Ferencz.*

III *Természettajzi szertárak* 1. *Ásványtani szertár.* Ezen szertár dr. Szokol Pál felsőbányai igazgató ajándéka útján 18 darab részben hazai, részben külföldi ásványpéldánnyal szaporodott.

2. *Növénytani szertár.* Szlaboczky Imre szaktanár saját száritott növénygyűjteményét, mely főleg Gömör-, Szepes- és Beregvármegyék flórájából való és amely mintegy 600 darabból áll, a főgymnasium növénytani szertárának ajándékozta és azt abban el is helyezte.

3 *Állattani szertár* Az állattani szertár részére megvétetett kitömve: canis vulpes, mustella putorius, mus rattus, spalax typhlus, rallus crex, 7 darab különböző válfaju házi galamb, mergus merganser, podiceps minor.

Ugyanezen szertár gyarapítására ajándékozott méltóságos gr. Dessewffy Alajos úr egy pár kitömésre alkalmas, szépen kifejlett fácánt. Liptay Jenő úr nyílfarku ruczát (*Anas acuta*), éji gémet (*Ardea nictitorax*) és bubos buvárt (*mergus serrator*), Papp Miklós úr pusztai talpas tyukot (*syrhaptus paradoxus*), Mandel Emil úr vidrát (*lutra vulgaris*), Soltész Gyula úr kanalas gémet (*platalea leucordia*), Palaticz Lajos úr karvalyt (*falco nisus*).

A vétel és ajándék útján szerzett állatok száma összesen 23.

Ezen itt elősorolt állatok tömés-, csomagolás-, szállításköltsége 44 frt 65 krt tett ki.

Megjegyzendő, hogy a természetrajzi szertár részére mintegy 100 frt értékű tanszer ezen tanévre még megrendelés alatt van.

4 *Régiségár.* Ezen eddig legszerényebb ellátásu szertárunk is jelentékenyen szaporodott a lefolyt tanév folyamán. Városunk ugyanis egy közvágóhíd építésének földmunkálatait

kezdte meg az 1889-ik év május havában, mely munkálat közben csekély mélységben a munkások östemetőre bukkantak. Erről értesülvén, nehogy a talált hamvvedrek és tárgyak avatatlan kezek által megrongáltassanak vagy éppen megsemmisíttessenek — Bencs László városi tanácsos úr úgy intézkedett, hogy ezen régiségek, szíves figyelme folytán, a főgymnasium birtokába jutottak. És pedig hamvveder többé kevésbé ép 50 darabon felül égetett emberi csonttartalommal; továbbá különböző bronz tárgyak, leginkább ékszerek, vas késpengék, gyöngyök és sok, pénz gyanánt használt pénzcsüllör (cypraea moneta) nevű kagyló.

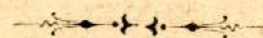
A régi érem- és pénzgyűjtemény részére Csicseri Géza százados úr egy II-ik József korabeli ezüst pénzt, Mikecz Miklós úr pedig egy kardot ajándékozott.

Szertárőr: *Szlaboczký Imre.*

IV. *Tornaeszközök tára.* A torna-terem felszerelése. vétel útján, a következő tornaeszközökkel szaporodott:

1 darab emelhető bak	42 frt.
120 darab súlyzó a szabad gyakorlatokhoz	41 frt.
1 darab rohamdeszka tető	6 frt.
1 darab mélyugró polcz	3 frt.
2 darab három méteres ugró mércze .	5 frt.
Összesen	97 frt.

Torna-szertárőr: *Szappanos Péter.*

IV.

Jótétemények. Ösztöndíjak.

a) Az igazgató a beiratás alkalmával a gymn. alapra fizetendő egy forintot elengedte: Herskovics Dezső II., Sloff Zoltán, Pazár István, Mráz Endre, Herskovics F. V., Pazár Béla VI., Mráz Elek VIII. o. tanulóknak. Elengedett összeg. 8.

b) Félévi (12 frtnyi) tandija elengedett: Csillag Sándor, Kerekes István, Lukrics Károly, Margitta Viktor I. — Kresah Lajos, Jakab Mihály, Pataky Lajos, Suták Sándor, Zsák Dezső, Babej László, Szabó Gyula, Susztek Károly, II.— Janousch Rudolf, III.— Bán Lajos, Herskovics Bernáth. IV.— Tinschmiedt Márton, Sloff Zoltán, Mráz Endre, V.— Bajdik György, Adamovics András, VI.— Kubacska András, Valent Pál, VII.— Fuchs Aladár, Inczedy Béla, Kovács Imre, Mráz Elek, Sipos Gyula, VIII. oszt. tanulóknak.

c) Egész évi tandijat (24 frt.) elengedte a kormányzó tanács Molnár Sándor IV. oszt. tanulóknak. Elengedett tandij összeg: 348 forint.

d) A tápintézeti díj felének (25 frt) elengedésében részesültek: Kovács Miklós I.—, Batta József, Birta Elek, Szabó Gyula II. oszt. tanulók. Elengedett összeg: 100 frt.

e) Szorgalom és jó magaviselet által magukat kitüntetett tanulók következő jutalom és ösztöndíjban részesültek:

1. Nt. Farbak József lelkész ur, Molnár Sándor IV-ik, Suták Sándor II-ik oszt. tanulóknak ítélte oda a Somogyi Dezső nevére tett alapítvány kamatait. A díj (6 frt) az alapító levél értelmében febr. hó 18-án osztatott ki.

5. A grf. Teleki, Roth Johanna-féle alapítványból 38 frtot Mráz Elek VIII. oszt. tanuló kap.

3. Ugyancsak Mráz Elek nyerte a Szopkó Alfréd-féle alapítvány kamatát: 5 frt.

4. A Groák Zsigmond nevére tett alapítvány kamatait (26 frt 33 krt) Virágh László VIII. oszt. tanuló kapta.

5. A Haas Mór-féle alapból egyenként 40 frtot kapnak: Fuchs Aladár VIII, Kubacska András VII, Adamovics András VI. oszt. tanulók.

6. Az Augusztinyi Jánosné Hrabovszky Antonia alapítvány kamataiból (32 frt 21 kr.) kap: Pazár Béla VI. o. t. 17 frt 21 kr., Kubassy Béla V. o. t. 15 frtot.

7. A Nikelszky Lajos nevére tett alapítvány kamataiban (25 frt) Valent Pál VII. o. t. részesült.

8. A Nikelszky Andor nevére tett alapítvány kamataiban (26 frt 24 kr.) részesülnek egyenként 13 frt 12 krajczárban Tinschmidt Márton és Pazár István V. oszt. tanulók.

9. A Zsiska-Gráf alapból (24 frt) kap: Mráz Endre V. o. tanuló 14 frtot, Bajdik György VI. o. t. 10 frtot.

10. A Kollner Illésné-féle alapítvány kamatait (10 frt), mint szegény árva fiu Molnár Sándor IV. o. t. kapta.

11. A Szekeres János-féle alapítvány kamataiból (29 frt 3 kr.) kap 10 frtot Kresah Lajos II. o. t., 9 forintot Jakab Mihály II. o. t., 5 frt 3 krt Hrenkó János I. o. t., 5 forintot Martinyi László I. o. tanuló.

12. A Bajusz-kör által létesített alapítvány kamatait: 5 frt 6 kr. Janousch Rudolf III. o. tanuló nyerte.

13. A Fillér-egylet pénztárából 10 frtot kapott Sipos Gyula VIII, Feldheim Ferencz V, Bán Lajos IV, Lukács Ödön III, Furman Lajos, Suták Lajos II, Brezanóczy János I. o. t. 5—5 frtot; Propper Dezső III. és Susztek Károly I. o. t. 4—4 frtot.

14. Jutalomkönyveket kaptak: Gara Zoltán, Pintér László II, Horváth László és Juhász Sándor I. oszt. tanulók.

15. Mint jó rajzoló megjutalmaztattak a Groskáné-féle alapból Habzsuda István 7 frttal, Haisinger Viktor 6 frttal és Adamkovics Ferencz 5 frttal.

Tanítványaink között különböző czimen kiosztott pénzbeli jutalom és egyéb segély: 892 frt 87 kr.

V.

Elvégzett tananyag.

a) Rendes tárgyak.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Moravszky Ferencz.**

1. *Vallásan.* Het. 2 óra. Protestans: Uj szövetségi válogatott szakaszok alapján hit- s erkölcsani igazságok fejtegetése. Tank. Pálffy: Bibliai történetek. Tanár: *Kovács.* — Római katolikus: Tank. Róder Alajos „Bibliai történet“. Ó- és Új-szövetség részletesen. Palesztina leírása. Az isteni tisztelet körüli szolgálat módja elméletileg és gyakorlatilag. Tanár: *Kiss László.* — Izraelita: a) Bibliai történet. Az egyesült királyság. A szétosztott birodalom. Az első templom pusztulása. Kk. Zsenger, Hittani hármass könyv. b) Hittan. Isten 13 tulajdonsága és az ezek követéséből folyó erkölcsi kötelelsségek. Kk. Zsengeri. Tanár: *Friedmann Bernát.*

2. *Magyar nyelv.* Het. 6 óra. Hangok. Egyszerű mondatok; beszéd- és mondat részek; szóképzés. Prózai, költői olvasmányok elemzése, fejtegetése. Költemények emlézése, szavalása. Kéthetenkénti írásbeli dolgozat. Tank. Szimneyi József: Magyar nyelvtan I. r. Lehr-Riedl: Olvasókönyv I. r. Tanár: *Moravszky Ferencz*

3. *Latin nyelv.* Het. 7 óra. Névragozás; melléknév fokragozása; szám-név, névmás, igeragozás egyszerű mondatokon és olvasmányokon, szó- és mondat-tani elemzés alapján begyakorolva; az elemzett olvasmányok betanulva. Hetenkint írásbeli iskolai, órától-órára házi dolgozat. Tank. Schultz Dávid: Latin nyelvtan és olvasókönyv. Tanár: *Moravszky Ferencz.*

4. *Földrajz.* Het. 4 óra. Európa földrajza a legújabb miniszteri utasítások nyomán. Tank. Dr. Hunfalvy János. Tanár: *Szlaboczky Imre.*

5. *Számтан.* Het. 3 óra. A tizes számrendszer. Római számok. A négy számolási alpművelet egész számokkal és tizedes törtekkel. A számok oszthatóságának ismertető jelcí. Közös többszörös. Közöséges törtekkel a négy alpművelet. Hossz- és terület mérték. Időszámítás. A hazai pénzek ismertetése. Két-hetenként egy írásbeli dolgozat. Tank. Dr. Moçnik Schmidt: Számтан. Tanár: *Szappanos Péter.*

6. *Rajzoló mértan.* Het. 3 óra. A térmenynyiségek általában. Planimetria: Pont és egyenes. Két egyenes egymáshoz való viszonya. A vo-

nalak, körivek és szögek alapműveletei. Kör vonal. Kör és egyenes. Két kör. Három, négy és sokszögek. Egyenlő, hasonló, összeálló és szimmetrikus idomok. Az idomok területeinek meghatározása. Kigyó és csigavonalak. Mértani ékitményes rajzok. Tank. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria. Tanár: *Szappanos Péter*.

7. Tornászat. Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok és szertornázás. Időnként versenyfutással, labdázással, vagy fürdéssel összekötött gyalog kirándulás a szabadba. Porzolt Lajos „Labdajátékok könyve“, Dr. Kelen József „A testgyakorlat kézikönyve“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter*.

8. Műének. Az énekről általában, a hangrendszer, hangjegyek és a vonalrendszer, a kulcsok, az üteny, a hangok és hangjegyek értékéről, szünjegyekről. Hangtaláló gyakorlatok az első 5 hang terjedelméig (c, d, e, f, g), egész fél és negyed értékű hangjegyekkel, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ és $\frac{2}{4}$ -es üteny-felosztással. Ernyei gyakorlati énektan szerint. Egy és két szóllamu dalok, egyhangu egyházi dallamok, heti 1 óra. Tanító: *Zsák Endre*.

9. Szépirás. Het. 1 óra. Magyar kis és nagy betűk. Német kis betűk. A tanár előírása szerint. Tanár: *Szappanos Péter*.

II. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Máthé György**.

1. Vallásstan. Het. 2 óra. Protestans: Új szövetségi válogatott szakaszok alapján hit- és erkölestani igazságok fejtegetése. Tank. Pálffy: Bibliai történetek. Tanár: *Kovács* — Római katolikus: Tank. Róder Alajos „Bibliai történet“. Ó- és Új szövetség részletesen. Palestina leírása. Az isteni tisztelet körüli szolgálat módja elméletileg és gyakorlatilag. Tanár: *Kiss László*. — Izraelita: a) Történet. A babilonai fogságtól a második templom fölépítéséig. A Makabeusok szabadságharcza. A második templom pusztulása. A zsidók története a szétszóródás óta a jelenkorig. Vallásfelekezetek. Kk. Zsenger, Hittani hármaskönyv. b) Hittan. Maimonides 13 hitágazata. Zsenger. c) Héber olvasás és az imáknak alkalmoszerinti feltalálásának gyakorlása, az I. osztálylyal együtt. Tanár: *Friedmann Bernát*.

2. Magyar nyelv. Het. 5 óra. Mondattani alapon tárgyalattak, a viszonyragos és névutós határozók; mellé- és alárendelt, összevont és összetett mondatok az alaktan teljes ismétlésével, különös tekintettel a rendhagyó igékre és a szóképzésre hetenkint 2 órán; 2 óra az olvasásra, annak felmondására fordított. 1 óra vers tanulásra és szavallásra. Tank. Szinnyei Iskolai magyar nyelvtan II. rész. Lehr-Riedl: Olvasókönyv. II. rész. Hetenkint írásbeli dolgozat. Tanár: *Máthé György*.

3. Latin nyelv. Het. 7 óra. A declinatio és conjugatio teljes ismétlése után a rendhagyó igék teljesen mondattani alapon; az igenevek, participialis mondatszerkezet: az acc. em. inf.; participiumok; abl. absol.

mondatok, a gerundium és gerundivum használata; a casus viszonyok különös tekintettel a magyar viszonyragos és névutós határozókra. Fordítás latinról magyarra és viszont. Tank. Békésy: Latin gyakorló könyv. Írásbeli dolgozat hetenkint. Tanár: *Máthé György*.

4. Földrajz. Het. 4 óra. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. Tank. Dr. Hunfalvy János. Tanár: *Szlaboczky Imre*.

5. Számтан. Het. 4 óra. Számolási rövidítések. Rövidített számtani műveletek korlátolt pontossággal, tekintettel az elkövetett hiba nagyságára. Egyszerű viszonyok és arányok. Egyszerű hármasszabály. Kettőstételi számítás. Százalék és százalék számítás mindennemű alkalmazása. Külföldi pénznemek ismertetése. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tank. Mocnik-Schmidt: Számтан. Tanár: *Szappanos Péter*.

6. Rajz. Mértan. Het. 3 óra. Stereometriai elemek. A sík. Az egyenes és sík fekvése; élszögek, lapszögek és testszögek. Az egyszerű testek u. m. hasáb, gúla, henger, kúp és gömb, valamint a szabályos testek főtulajdonságai és hálója. A testek felületének és térfogatának meghatározása. A perspektiva elemei. Testminták készítése. Síkékitmények rajzolása. A testek axonometrikus és perspektivikus ábrázolása. Tank. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria. Tanár: *Szappanos Péter*.

7. Tornászat. Het. 2 óra. Rend- és szabad gyakorlatok és szertornázás. Időnként versenyfutással, labdázással, vagy fürdéssel összekötött gyalog kirándulás a szabadba. Porzolt Lajos „Labdajátékok könyve“, Dr. Kelen József „A testgyakorlat kézikönyve“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter*.

8. Műének. Az első osztályban tanultak ismétlése és folytatólag: az egybekötő iv (ligatura), a hangjegyek meghosszabbítása pont által, synkópák (egybevont hangj.), az emelő (\sharp) és feloldó jel (\natural). Hangtaláló gyakorlatok g—a, a—h, h—c, a teljes hangsor összeállítása, egész fél, negyed, nyolczad és tizenhatod értékű hjegyekkel és leggyakrabban előforduló üteny-felosztásokkal. Ernyei gyakorlati énektan szerint. Két szóllamu dalok, egyhangu egyh. dallamok, heti 1 óra. Tanító: *Zsák Endre*.

9. Szépirás. Het. 1 óra. Magyar nagy betűk. Rond írás: kis és nagy betűk. Tank. Nagy Sándor: Rond írás. Tanár: *Szappanos Péter*.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Eltcher Simon**.

1. Vallásstan. Het. 2 óra. Protestans: Keresztény hit és erkölestan. Tank. Csiskó János. Tanár: *Kovács János*. — Római katolikus: Tank. Répássy János: „Kath. Egyháztörténelem.“ Ó- közép-, új- és legújabb korszak részletesen. Különös tekintettel Magyarországra. Az isteni tisztelet körüli szolgálat módja elméletileg és gyakorlatilag. Tanár: *Kiss László*. — Izraelita: a) Történet. A macedoni uralomtól a Makkabeusok független uralkodá-

sáig. Pártok a zsidóságban. A makkabeusok független uralkodásától Jeruzsálem elpusztulásáig. Kk. Csukási és Schön, zsidók története. *b)* Hittan. A zsidó vallás 3 főelve Albó szerint. Kk. Csukási és Schön, Hittan. III. *c)* Héber olvasás stb. mint az első és második osztályban. Tanár: *Friedmann Bernát*.

2. Magyar nyelv. Het. 3 óra. A nyelvtan rendszeres áttekintése, különös tekintettel a szóképzésre és mondat szerkesztésre. Leírások és elbeszélések olvasása és taglalása. Költemények emlékelése, szavalás. Havonként írásbeli dolgozat. Tank. Szinyei: Rendszeres magyar nyelvtan. Lehr-Riedl olvasókönyve III. kötet. Tanár: *Kovács*.

3. Latin nyelv. Het. 6 óra. Mondattan a bevezetéstől a véghatározóig. 30 gyakorlatnak magyarból latinra fordítása. Róma története: előkor s a királyok kora, mondattanilag elemezve s fordítva. Phaedrusból 16 mese elemezve, fordítva, s emlékelve. Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat. Tank. Bartal-Malmosi Gyakorlókönyv a mondattan vázlatával. Elischer latin olvasókönyve. Tanár: *Kovács János*.

4. Német nyelv. Het. 4 óra. Egyszerű mondat; a mondatrészek. Deklináció, a segédigék, erős-, gyenge- és visszaható igék conjugatiója. Prózaolvasmány a Ziegfried mondából. Fordítás németből magyarra és magyarból németre. Kéthetenként írásbeli iskolai dolgozat. Tank. Felsmann József: Nyelvtan. Tanár: *Eltscher Simon*.

5. Phys. földrajz. Het. 2 óra. A halmazállapot különféleségei. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek tulajdonságai. A hő- és fénytán elemei; mágneses és elektrotatikai alaptünemények. A Föld alakja és ábrázolása. Az égboltozat látszólagos mozgása. A Föld forgása saját tengelye körül és keringése a nap körül. A földövek; a klíma tényezői. A hold keringése a föld körül. A föld állása a naprendszerben. Tank. Scholtz-Roth: A math. és phys. földrajz elemei. Tanár: *Eltscher Simon*.

6. Történelem. Het. 4 óra. Magyarország történelme. Magyarország polit. földrajzával. Tank. Dr. Mangold Lajos. Tanár: *Martinyi József*.

7. Számítan. Het. 3 óra. Összetett viszonyok és arányok. Összetett hármás szabály. Lerovat, időhatár-számolás, társaságvegyítés és lánczszabály. A legfontosabb mértékek, súlyok és pénznemek. Tank. Mocnik-Schmidt számítana. Tanár: *Szlaboczký Imre*.

8. Rajz. Mértan. Het. 2 óra. Planimetriai szerkesztések. Egyenesek és szögek alpműveletei. Háromszögek. A háromszögek nevezetes pontjai és vonalai. Négyszögek és sokszögek. Az egyenlőség, hasonlóság és összeilőség. Idomok átváltoztatása más, az adott idomokkal egyenlő területű idomokká. Földmérés a szabadban. Mérő asztallal, lánczczal és lépésmértékkel. Egyenesek közvetett mérése. Helyszinrajzolás. Tank. Mocnik-Schmidt: A Geometria elemei. Tanár: *Szappanos Péter*.

9. Tornászat. Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok kéziszerekkel. Szertornázás. Időnként versenyfutással, labdázással, fürdással, vagy föld-

méréssel összekötött gyalog kirándulás a szabadba. Porzsolt Lajos „Labdajátékok könyve“, Dr. Kelen József „A testgyakorlat kézikönyve“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter*.

10. Műének. Az átalakító jegyekről (kereszt, b és feloldó jel), előjegyzés. Az A moll hangmenet összeállítása, előadási jegyek (f, p, ff, pp, mf). Három szóllamu dalok, egyhangu egyh. dallamok, heti 1 óra. Tanító: *Zsák Endre*.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Kovács János.**

1. Vallástan. Het. 2 óra. Protestáns. Keresztyén hit- és erkölcsan. Tankönyv: Csiskó János. Tanár: *Kovács János*. — Római katolikus: Tankönyv: Répássy János: „Kath. Egyháztörténelem.“ Ó- közép- uj- és legújabb korszak részletesen, különös tekintettel Magyarországra. Az istenitisztelet körüli szolgálat módja elméletileg és gyakorlatilag. Tanár: *Kiss László*. — Izraelita: *a)* Történet. A zsidó állam feloszlásától a babyloni thalmud lezárásáig. A thalmud lezárásától a gaóni méltóság megszűnéseig (1040). Kk. Csukási és Schön, zsidók története. *b)* Hittan. Ugyanaz, mint a III-ik osztályban. *b)* Héber olvasás stb., mint a III-ik osztályban. Tanár: *Friedmann Bernát*.

2. Magyar nyelv. Het. 4 óra. Arany Toldija alapján a költői nyelv sajátosságai, képes beszéd, jellemzés; prózaolvasmányokon a magyarosság, világosság, szabatoság, erő és csinosság fejtegetése, iskolai és házi dolgozatok, melyeknek tárgyát az olvasmány köréből kapták a tanulók. Tk. Góbi Imre: Magyar irálytan. Lehr Albert: Arany Toldi-ja. Tanár: *Porubszky Pál*.

3. Latin nyelv. Het. 6 óra. Mondattan a véghatározótól végig, 35 gyakorlatnak magyarból latinra fordítása. Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat. Tk. Bartal-Malmosi Gyakorlókönyv. Elischer J. olvasókönyvéből a köztársaság kora, elemezve, fordítva s a nevezetesebb események emlékelve is. Költői darabok: Romulus és Remus megmentése. Róma alapítása és Remus halála. Fabiusok veszte, elemezve fordítva s emlékelve. Prosodia gyakorlatilag. Tanár: *Kovács János*.

4. Német nyelv. Het. 3 óra. Az erős igék osztályai. A módbeli segédigék. Szóképzés. Az összetett mondat szerkezete. A szórend. Költemények és prózaolvasmányok fordítása, emlézése. Kéthetenként iskolai dolgozat. Tk. Ballagi K. Német nyelvtan. Felsmann J. Olvasókönyv. Tanár: *Eltscher Simon*.

5. Történelem. Het. 3 óra. Az ó-kori keleti népek történeteinek rövid áttekintése után a görögök, macedonia és a rómaiak története a köztársaság bukásáig. Tk. Mangold L. Világtörténelem, I. ó-kori. Tanár: *Porubszky Pál*.

6. Számítan. Het. 3 óra. Bevezetés az algebraba; a négy alpművelet racionális mennyiségekkel; több taguak és különleges számok négyzete

és köbe. A számok oszthatósága; közös osztó és közös többszörös keresése. Elsőfoku, egy ismeretlennel bíró egyenletek. Arányok és aránylatok. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tk. Mauritz R. Algebra. Tanár: *Eltcher Simon*.

7. Rajz. Mértan. Het. 2 óra. Kör és az idevágó egyszerűbb szerkesztési feladatok. Kúpmetaszt-vonalak különféle szerkesztési módjai, ezek érintőinek meghatározása. A görbe vonalokból a fókuszok visszakeresése. Evolvens, cizzoid, choncoid, cardivid és ciklois szerkesztések. Csigavonalak. Tk. dr. Császár Károly: Szerkesztő planimetria. Tanár: *Szappanos Péter*.

8. Ásványtan. Het. 3. óra. Ásvány-kőzet és földtan megfelelő chemiai előismeretekkel. Tk. dr. Róth Samu. Tanár: *Szlaboczky Imre*.

9. Tornászat. Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok kéziszerekkel. Szertornázás. Időnként versenyfutással, labdázással vagy fürdéssel összekötött gyalogkirándulás a szabadba. Porzsolt Lajos „Labdajátékok könyve“, dr. Kelen József „A testgyakorlat kézikönyve“ nyomán. Tanár *Szappanos Péter*.

10. Műének. Ugy mint a III-ik osztályba.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Porubszky Pál.**

1. Vallásstan. Het. 2 óra. Protestáns: Az ó- és új szövetségi könyvek részletes ismertetése. Tk. Batizfalvy István: Bibliaismertetés. Tanár: *Chotvács Ágost*. — Római katolikus: Tankönyv: Makra Imre és Rózsa József: „A kath. Vallás Tankönyve“ II. rész. A parancsolatokról általában. Isten és felebarát szeretetéről. Az önszeretetről. Isten tíz parancsa. Az anyaszentegyház öt parancsa. A bűnről általában és részletesen. Az erényről és ker. tökéletességről. Tanár: *Kiss László*. — Izraelita: a) Történet. A gaóni méltóság megszűnésétől a zsidóknak Spanyolországból való száműzetéséig. (1038—1492.) Kk. Csukási és Schön, zsidók története. b) Hittan. Istenismeret és forrásai. Istentisztelet és forrásai. A kinyilatkoztatott istenismeret és istentisztelet. A kötelességek felosztása. Kk. Hochmuth, Istenismeret és Istentisztelet. Tanár: *Friedmann Bernát*.

2. Magyar nyelv. Het. 3 óra. Olvasmányok: Az első hó. Délamerikai síkságok. A kriván. Athénében. (Utirajzok.) A csikós. Mesék és parabolák. Greguss: Szondi két apródja Aranytól. A „Paraenesis-ből.“ A fenségesről. Mikes K. leveleiből és Deák Ferencz levele. Ezek alapján a kisebb prózai írásművek anyaga, szerkezete és az előadás különböző formái. Az otthon olvasottak kivonatának havonként bemutatása. Minden hónapban házi dolgozat. Tk. Névy L. Szerkezettan. Tanár: *Porubszky Pál*.

3. Latin nyelv. Het. 6 óra. Olvasatott: T. Livius XXI. k. 1—12 c. XXII. k. 1—48 c. a mellékes események elbeszélése: házi olvasmány

gyanánt. Livius életrajza, stílusa. Római vallásrégiségek. Pirchala: Anthologiájából: I., II., III., IV., VIII., XV., XXII., XXIII., XLI., LI., LX., LXIII., LXV., LXIX., LXXIII. szemelvények szerzőik életrajzaival, versmértékeik ismertetésével. 30 gyakorlat magyarból latinra fordítva. Havonként egy írásbeli iskolai dolgozat az olvasmányok alapján. Nyelvtan ismétlés. Tk. Bartal-Malmosi: T. Livii I. XXI—XXII. Pirchala: Anthologia latina. Petz: Latin verstana. Kolmár-Sváby: Gyakorlatok. Tanár: *Moravszky Ferencz*.

4. Görög nyelv. Het. 5 óra. Az attikai alaktan a *mi* végű igéig; fordítási gyakorlatok görögből magyarra és viszont, szóval és írásban. Néhány mese, epigramma elemzése, fordítása, emlézése. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tk. Curtius-Abel Görög nyelvtan; Schenk-Abel Görög olvasókönyv. Tanár: *Moravszky Ferencz*.

5. Német nyelv. Het. 3 óra. Prózai darabok olvasása és fordítása, Cid románczainak története és az első 10 románcz emlézése és fordítása. Herder életrajza. A mondattan ismétlése. Havonként iskolai dolgozat. Tk. Heinrich: Lehr- und Lesebuch és Herder: Cid románczai. Tanár: *Eltcher Simon*.

6. Történelem. Het. 3 óra. Középkor. A római császárság és a kereszténység megalapítása. Népvándorlás. Mohamedán hódítás. A nyugati császárság megújítása hűbérrendszer alapján. A császárság és pápaság harca. Keresztes háborúk. A kir. hatalom növekedése a nagy nemzeti államokban. A hűbériség s ezzel a császári és pápai hatalom bomlása. Tk. Mangold L. Világtörténelem. Középkor. Tanár: *Porubszky Pál*.

7. Mennyiségtan. Het. 4 óra. a) Algebra: A binomok pozitív egész hatványai. (Pascal-féle háromszög). Négyzetgyök; irrationalis, complex számok. A tiszta és vegyes másodfokú egyenlet. Köbgyök. Számolás gyökmennyiségekkel. Elsőfokú több ismeretlennel bíró egyenletek. Tk. Mauritz R. Algebra. — b) Mértan: A planimetria főbb tételei. Az idomok összeillősége és hasonlósága. Területszámítás. A körvonal és részeinek mérése. Tk. Abel K. Mértan I. r. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Eltcher Simon*.

8. Természetrész. Het. 2 óra. Növénytan. Rendeket képviselő egyes növények részletes leírása, a nagyítóval való vizsgálatok módjai. A virágtalan és virágos növények rendszere, meghatározás és gyűjtés. Tk. dr. Roth Samu. Tanár: *Szlaboczky Imre*.

9. Tornászat. Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok. Szertornázás. Porzsolt Lajos „Tornázás kézikönyve“ és a „Gyakorlati szabályzat“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter*.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Chotvács Ágost.**

1. **Vallástan.** Protestans és katholikus mint az V. osztályban. — Izraelita: a) Történet. A zsidók története Európa egyes országaiban Magyarországot kivéve. Szabbathai Czeri haláláig. Kk. Csukási és Schön. b) Hittanok vagy hitigazságtan. Erkölcsi érzületek. Kk. Hochmuth. Tanár: *Friedmann Bernát.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. Költői olvasmány: Shakespeare Julius Caesarja. Próza olv. Székely J. Magyar krónikájából, Cserei M. História-jából. Heltai G. Krónikáiból, Deák F. Felirati javaslata. Ipolyi: Üdvözlő beszéd. Kölesy F. Védelem P. J. számára (emlékelve is). Kossuth. Tengerhez magyar. Zichy: A szónoklatról. Ezek alapján a drámai nyelv és jellemzés sajátosságai; a történetírás, szónoklat és értekezés elmélete. Havonként írásbeli házi dolgozat. Tk. Névy Shakespeare. Julius Caesar (Vörösmarty). Névy L. Rhetorika Olvasókönyvvel. Tanár: *Mithé György.*

3. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. C. Sallusti Crispi „Catilina“. Tk. Holub M. M. Tulli Ciceronis orationes in Catilinam I. et IV-a; mindkét író műve részletesen fejtegetve s nagyrészt emlékelve. Tk. Köpesdy Sándor. Költői olvasmány: P. Vergili M. „Aeneidos“ liber I-us. Tk. Veress. Élőszóbeli és írásbeli stílus-gyakorlatok het. egy órában Schulz-K. Sv. gyakorló-könyve szerint. Nyelv- és mondattani ismétlések; irodalomtörténeti és régiség-tani ismeretek gyarapítása. Tanár: *Leffler Sámuel.*

4. **Görög nyelv.** Het. 5 óra. A múlt évi tananyag átismétlése után előadattak a *mi* végű és a rendhagyó *omega* végű igék, megfelelő fordítási gyakorlatokkal. A mondattan szabályai az olvasmányokból gyakorlatilag adattak elő. Olvasmány: az olvasó könyvben foglalt meséken kívül szemelvények Xenophon Cyropaediájából és a Memorabiliákból. Írásbeli dolgozatok. Tk. Curtius-Ábel: Görög nyelvtan. Schenk-Ábel: Görög elemi olvasókönyv. Schenk-Horváth Chrestomathiája Xenophonból. Tanár: *Chotvács Ágost.*

5. **Német nyelv.** Het. 3 óra. Bürger, Goethe, Schiller és Uhland leg-szebb balladáinak és hosszabb prózai daraboknak olvasása, nyelv- és mondattani fejtegetése és emlékelése. Írásbeli dolgozatok: fordítás magyar-ból németre és szabad gyakorlatok az olvasmányok alapján. Tk. Heinrich: Deutsches Lehr- und Lesebuch. Tanár: *Chotvács Ágost.*

6. **Történelem.** Het. 3 óra. Az új-kor történelme. A fölfedezések, a tudomány és művészet ujjáéledése. A vallásos reform. A vallási és nemzeti háborúk. A fejedelmi absolutismus kora. A francia forradalom. Tk. dr. Mangold Lajos. Tanár: *Martinyi József.*

7. **Mennyiség-tan.** Het. 3 óra. a) Algebra. A hatványozás és gyök-kivonás kiterjesztése negatív és tört kitevőkre. Számrendszerek. A tizes

számrendszer műveletei. Lánccz és közelítő törtek. Logarithmusok. A Briggs-féle logarok; számolás logarokkal; logaros egyenletek. Tk. Mauritz R. Algebra. Lutter N. Sorszámú táblák. b) Geometria. Goniometria és trigonometria. A derék- és ferdeszögű síkháromszög és a szabályos sokszögek trigonometricus megoldása. Az algebra alkalmazása geometriai feladatok megoldásánál. A pont Descartes-féle és sark-cordinatái. Két pont távolságának meghatározása a pontok adott cordinatáiból. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tk. Ábel K. Mértan I. II. r. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

8. **Természetráaj.** Het. 3 óra. Állattan. Előismeretek, az állatok szervei és szervrendszerei. Rendszertan. Tk. dr. Roth Samu. Tanár: *Szalóczy Imre.*

9. **Tornászat.** Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok. Sziertornázás. Porzsolt Lajos „Tornázás kézikönyve“ és a „Gyakorlati szabályzat“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter.*

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Mészáros Ferencz.**

1. **Vallástan.** Het. 2 óra. Protestans: A magyarországi prot. egyház története. Tk. Batizfalvy István. Tanár: *Martinyi József.* — Római katholikus: Makra Imre és Rózsa József: „A kath. vallás tankönyve“ III. rész. A malaszt eszközeiről. A malasztól általában. A szentségekről. általában és részletesen. A szentelményekről. Az imádságról. A szent helyekről s az anyaszentegyháznak szertartásai és szokásairól. Tanár: *Kiss László.* — Izraelita: a) Történet. A zsidók története Magyarországon a legrégebb időtől fogva a jelen korig. Kk. Csukási és Schön: Zsidók története. b) Hittan. Istentisztelet. Az imák tartalmuk és jelentőségük szerint. Az ünnepekre vonatkozó bizonyítékok. Vallási parancsolatok és tilalmak. Kk. Csukási és Schön, Hittan III. Tanár: *Friedmann Bernát.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. Iskolai olvasmányok: Zrínyiász s a kisebb költői műfajok mindenkébből jeles szemelvények. Házi olv.: Zalán futása, Dorottya, Abafi, Uj földesur, Bánk bán, Fenn az ernyő, nincsen kas. Ezek alapján a költői műfajok és a verstan ismertetése. A házi olvasmány kivonatának havonként bemutatása s ugyanannyiszor házi dolgozat. Tk. Névy L. Poetika és Olvasókönyv. Tanár: *Porubszki Pál.*

3. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. M. Tullius Cícero válogatott levelei. Tk. Jánosi Boldizsár. M. Tulli Ciceronis oratio „De imperio Gnaei Pompei.“ Tk. Kont I. — P. Vergili M. Aeneidos liber VI-us. Tk. Veress. Minden olvasmány részletesen fejtegetve, s nagyrészt emlékelve. Fordítási gyakorlatok magyarból latinra Schulz-Kolmar-Sváby gyakorló-könyve szerint 40 §. Extemporale a tárgyalt szöveg kapcsán. Irod. tört. és régiség-tani ismeretek gyarapítása. Tanár: *Leffler Sámuel.*

4. **Görög nyelv.** Het. 5 óra. Az ion tájnyelv ismertetése mellett olvastuk Hómer Iliásának I. könyvét s a II-ikből a hajók sorozatáig, aztán egyes szemelvényeket Herodotos művéből. Az olvasmányt megelőzte mindkét író életére s műveire vonatkozó adatok ismertetése a művek tartalmával együtt. Írásbeli dolgozat Xenophon Memorabilia-iból s magyarról görögre a mondattanra alkalmazott mondatok. Tk. Abel: Homer Iliása; Curtius-Abel Mondattan. Dávid: Szemelvények Herodotos művéből. Tanár: *Máthé György.*

5. **Német nyelv.** Het. 3 óra. Költői olvasmány: Goethe Hermann und Dorotheájának és Schiller Wilhelm Telljének fordítása, tartalmi és tárgyi magyarázatokkal. Az előbbinek egy része emléktetett is. Írásbeli dolgozatok. Tk. Weber: Goethe Hermann und Dorotheája. Heinrich: Schiller Wilhelm Tellje. Tanár: *Chotvács Ágost.*

6. **Politikai földrajz.** Het. 2 óra. Az európai államok történeti áttekintése után, azok természeti viszonyainak ismertetése, ipar, kereskedelem, lakosság, állami szervezet. Tk. Scholz A. Politikai földrajz. Tanár: *Porubszki Pál.*

7. **Mennyiségtan.** Het. 3 óra. a) Algebra. A másodfokú egyenletek elmélete. Másodfokúak szerint megfejthető magasabb fokú egyenletek. A több ismeretlenű másodfokú határozott egyenletek néhány szokottabb alakja. Elsőrendű határozatlan egyenletek két ismeretlennel. A geometriai haladványok és alkalmazásuk a kamatos kamat és törlesztési számolásnál. A végtelen geometriai haladvány tekintettel a szakaszos tizedes törtre. Tk. Mauritz R. Algebra. b) Geometria. Stereometria. Szögletes és gömbölyű testek felülete és térfogata. Gömbháromszögtan. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tk. Ábel K. Mértan II. r. Lutter N. Szorszámí táblák. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

8. **Természettan.** Het. 4 óra. Bevezető természettani fogalmak. Mechanika. Hangtan. Fénytan. Tk. Fehér Ipoly Természettan VI. k. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

9. **Tornászat.** Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok. Szertornázás. Porzsolt Lajos „Tornázás kézikönyve“ és a „Gyakorlati szabályzat“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter.*

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Leffler Sámuel.**

1. **Vallásstan.** Het. 2 óra. Protestans: Hittan és erkölcsstan. Tank. Bancsó Antal. Tanár: *Leffler Sámuel.* — Római katolikus és izraelita mint a VII. osztályban.

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. A magyar nemzeti irodalom ismertetése, különös figyelemmel az irányok képviselőire. Havonként házi dolgozatok.

Tk. Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom tankönyve. Tanár: *Porubszki Pál.*

3. **Latin nyelv.** Het. 5 óra. Q. Horatius Flaccus ódái 40 drb; 2 Epov; Ad Pisones „De arte poëtica“ liber; részletesen fejtegetve 23 óda és egyes szakaszok az ars poëtica-ból is emlékelve. Tank. Q. Horatius Fl. opera omnia I—II. Bartal-Malmosi; M. Tulli Ciceronis de amicitia libri; Tank. Dr. Heinrich G. P. Cornelii Taciti „Anualium“ lib-ből válogatott szakaszok. Tank. Petrovich Ferencz. Irodalom történet; Tank. Leffler S. Fordítási gyakorlatok 27 drb, magyarból latinra. Tanár: *Leffler Sámuel.*

4. **Görög nyelv.** Het. 4 óra. Olvasmányok: Homér Odysseájából az I. II. ének, és Plátó Sokrates védelme. Iskolai írásbeli dolgozatul az Odyssea VI. énekéből és a Memorabiliákból kiszemelt részletek fordítása. Nyelvtani ismételések. Sokrates életrajza; Plátó életrajza és műveinek ismertetése. Tank. Veress: Homéros Odysseája. Horváth: Plátó Sokrates védelme és Kritója. Lévy: Görög-magyar szótár Homéros Iliása és Odysseájához. Tanár: *Chotvács Ágost.*

5. **Német nyelv.** Het. 2 óra. Költői olvasmány: Goethe „Iphigenie auf Tauris“ című színművének fordítása és magyarázása. Lessing, Goethe és Schiller élete és írói munkásságuk ismertetése. Írásbeli dolgozatok. Tank. Bauer: Iphigenie auf Tauris von Goethe. Heinrich: Deutsches Lehr- und Lesebuch III. Band. Tanár: *Chotvács Ágost.*

6. **Történelem.** Het. 3 óra. Magyarország oknyomozó történelme, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tank. Dr. Mangold Lajos. Tanár: *Martinyi József.*

7. **Mennyiségtan.** Het. 2 óra. Combinatiók tana. Newton binomalis tétele positiv, negativ és tört kitevőkre alkalmazva. Az algebra és geometria főbb tételeinek ismételése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tank. Mauritz R. Algebra. Ábel K. Mértan I. II. r. Lutter N. Szorszámí táblák. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

8. **Természettan.** Het. 4 óra. Hőtan. Az anyag szerkezetére vonatkozó főbb chemiai fogalmak. Mágnesség. Elektromosság. A kosmographia elemei. Tank. Fehér Ipoly Természettan VI. k. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

9. **Bölcseleti előtan.** Het. 3 óra. A psychologia és logika elemei. Tank. Joly H. Bölcseletpedagógia. Tanár: *Mészáros Ferencz.*

10. **Tornászat.** Het. 2 óra. Rend- és szabad gyakorlatok. Szertornázás. Porzsolt Lajos: „Tornázás kézikönyve“ és a „Gyakorlati szabályzat“ nyomán. Tanár: *Szappanos Péter.*

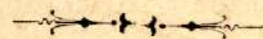
b) Rendkívüli tárgyak.

1. **Szabadkézi rajz.** A jelentkezett tanulók, két V-ik osztályos kivételével, mind algymnasisták voltak, tehát csak egy csoportban heti két órán át tanulták a szabadkézi rajzot. Egyszerű diszitményeket és összetettebb diszitményeket szinezve, ezen kívül állat, virág, fej és tájképrajz-

zokat készítettek. Rajzminták: Hermes, Taubinger, Landau, Calame füzetek. Tanítványok száma 20 volt. Rajztanár: *Szapannos Péter*.

2. Francia nyelv. A jelentkezett tanulók, kezdők és haladók csoportjára osztva het. 4 órában nyertek oktatást *Chotvács Ágost* tanártól. A szülők hátaozott kívánságára a francia nyelv a német nyelvvel kapcsolatban adatott elő, hogy a tanulóknak mindkét nyelv elsajátítására alkalom adassék. Tk. Ploetz: *Französische Grammatik*. Otto: *Conversations françaises*. Tanítványok száma 22 volt.

3. Gyorsírás. A Gabelsberger-Markovics-féle gyorsírás két tanfolyamban, heti 1—1 órában adatott elő. A kezdők, kiknek száma az év végén 4 volt, Forrai Soma tankönyve nyomán haladtak. A haladók, kiknek száma az egész éven át 6 volt, a vitairási rövidítéseket Hegedűs Ferencz tankönyve szerint tanulták s e mellett mérsékelt sebességű dictatumok lejegyzésében gyakoroltattak. Mindkét tanfolyamban díjtalanul vettek részt a tanulók. Tanár: *Mészáros Ferencz*

VI.

Érettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgálat írásbeli része május hó 23-kán kezdődött s végződött 28-kán.

Ft. Czékus István püspök úr írásbeli dolgozatokul a következő tételeket tűzte ki:

a) Magyar nyelvből:

1. A feudalismus fejlődése Magyarországon a mohácsi vészig. (Történelmi értekezés.)

2. Kölcsey Ferencz mint kritikus, költő és szónok. (Szónoki beszéd.)

3. Mily hatással volt az uj-kor műveltsége a magyar irodalomra? (Irodalomtörténeti értekezés.)

b) Német nyelvből:

„Az idő pénz.“ Gáspár Magyar olvasókönyve 461. lap.

c) Latin nyelvből:

„Az önbecsülés.“ Kolmár-Sváby Gyakorlókönyvéből.

d) Görög nyelvből:

„Xenophon Sokrates nevezetességei.“ II. kötet 3 fejezet 1—3 pont.

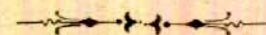
e) Mennyiségtanból:

1. Oly tulajdonságu 3 szám keresendő, hogy a két első három—hárommal kisebbítve 1 : 2 viszonyt adja; az első és harmadik 4—4-el kevesbitve 1 : 3 viszonyban álljon, s végül a 2- és 3-dik 5—5 nagyobbbitva 3 : 4 viszonyt képezzen. Melyek e számok?

2. Valamely földterület háromszög alakú; két oldala akkora mint valamely $2\frac{1}{2}$ hektárnyi négyzet és $7\frac{1}{5}$ hektárnyi területű szabályos ötszög oldala, harmadik oldala pedig olyan, mint valamely négy hektárnyi területű kör átmérője; kérdés: mily nagyok a háromszög szögei és területe?

Érettségi vizsgára 15 tanuló jelentkezett, de az osztályvizsga alapján csak 12 bocsájtatott az írásbeli vizsgálatra.

Hogy mily eredménnyel fog végződni az érettségi vizsgálat szóbeli része, azt a jövő évi értesítőben közöljük, mivel ez idén a szóbeli vizsgálat július hó 2- és 3-dikára tűzetett ki, — a mikor már ez értesítőnek, tekintettel arra, hogy a főgymnasium alsóbb 7 osztályának növendékei június hó 27-kén elbocsájtattak, — késznek kellett lenni.

Ezen összeg következőleg van elhelyezve:

Gr. Dessewffy Miklós alapítványi tőkéje	1000 frt — kr.
Kötvényen 6 ^o / _o -ra	480 frt — kr.
3082. számú ipar- és kereskedelmi banki könyvecskén 5 ^o / _o -ra	1500 frt 58 kr.

Összesen 2980 frt 58 kr.

Az iparbanki könyvecskén elhelyezett összeg kamatai július 1-én válván esedékessé, jelen kimutatásban nem foglaltatnak.

Mészáros Ferencz, nyugdíjintézeti pénztáros.

VII.

Tanári nyugdíjintézet.

A mult tanévben alapított nyugdíjintézet a jelen év folyamán anyagi tekintetben nagy előhaladást tett. Ugyanis mlts. idősb gróf Dessewffy Miklós úr már évekkal előbb felajánlott 1000 frtnyi adományát, melynek 6°/_o-os kamatait eddig a gymnasium pénztárába fizette, a főgymnasium kebelében levő tanári nyugdíjintézet alaptőkéjéhez adományozta. A tanári kar mély hálával fogadta a nemes főúr nagylelkű adományát s köszönetét feliratban fejezte ki úgy irányában mint alapító iránt, miként veje mélt. gróf Pongrácz Jenő úr iránt, kinek jó részben köszönhetjük azt, hogy ez ezer forint a nyugdíj-alapnak jutott.

Jelentékeny összeggel gyarapította a nyugdíjintézet alaptőkéjét a tanári kar által f. évi január 6-án a főgymnasium dísztermében rendezett tánczvizalom bevétele úgy eladott jegyekből, mint nagyszámu felülfizetésekéből. Az összes tiszta bevétel (333 frt 43 kr.) egyenlően osztatott el a főgymnasium pénztára és a tanári nyugdíjintézet között. Nemkülönben tetemes összeggel szaporította az alapot az április 6-kán rendezett hangverseny. A tiszta jövedelem ekkor 324 frt 43 krt tett.

A jelen évben a tanári nyugdíjintézetnek 9 rendes tagja volt.

A nyugdíjintézet vagyoni állása jelenleg a következő:

Áthozva az 1887/8. iskolai évről	906 frt — kr.
1889. évre a gymnasiumi pénztárból	350 frt — kr.
1 rendes tanár belépti és 3 félévi tagdíja	35 frt — kr.
8 rendes tanár 2 félévi tagdíja	80 frt — kr.
1889. január 6-iki tánczvizalomból	131 frt 57 kr.
Tanárnék gyűjtéséből	22 frt 26 kr.
Gyámintézettől 1889. évről	10 frt — kr.
Hangverseny jövedelméből	324 frt 43 kr.
Gr. Dessewffy Miklós alapítványa	1000 frt — kr.
Ezen alapítvány kamatja 1888-ra	60 frt — kr.
Időközi kamatok	61 frt 32 kr.

Összesen 2980 frt 58 kr.

Gróf Dessewffy Miklós alapítólevele.

Ügyvédem, Sztárek Ferencz úr által 1882-ben a nyiregyházi ág. ev. főgymnasium javára egyezer (1000) o. é. forintot ajánlottam fel a nélkül, hogy akkor kitüztem volna a czélt, melyre ezen adományom fordítandó.

Teszem ezt most, jelen alapítólevelem értelmében.

1. Az egy (1000) ezer forint, mint elkölthetlen alap „idősb gróf Dessewffy Miklós alapítványa“ czimen kezeltessék.

2. Alapítványomnak kamatai egészben a főgymnasiumi tanári segély-és nyugdíjintézet céljaira fordítandók.

3. Fentartom magamnak a jogot, hogy alapítványom után addig, mig az alapítványi összeget az illető pénztárba be nem fizetem, 6°/_o-os kamatot fizessek.

Kelt Bécsben, 1888. évi július 7-kén.

Előttünk:

Báró Fekete,
ifj. gróf Pongrácz Jenő.

Gróf Dessewffy Miklós.

VIII.

Tápintézet.

A tápintézetben ellátást nyert a lefolyt tanév alatt 10 tanuló. Ezek közül is 4 részleges elengedésben részesült. A tápintézeti díj ebéd és vacsoráért egész tanévre 50 frt, mely összeg két részletben félevenként előre fizetendő.

I. A tápintézet bevételei:

a) Pénztármaradvány az 1887/8. tanévről	3504 frt 79 kr.
b) A tápintézeti alap 1888-ik évi kamatja	210 frt 86 kr.
c) Egyházkerületbeli gyűjtésből	455 frt 08 kr.
d) Helybeli gyűjtésből	162 frt 80 kr.
e) Nyiregyháza város adománya	50 frt — kr.
f) Tanulók által befizettetett	350 frt — kr.
g) Egyebekből	27 frt 94 kr.
Összesen:	4761 frt 47 kr.

II. Kiadás:

a) Tanulók ellátására	850 frt — kr.
b) Vegyesekre	62 frt 09 kr.
Összesen:	912 frt 09 kr.

III. Mérleg:

a) Bevétel	4761 frt 47 kr.
b) Kiadás	912 frt 09 kr.
Összesen:	3849 frt 38 kr.

A tápintézetbe felvétetnek a tanulók vallásfelekezeti különbség nélkül. Az ebéd áll naponként leves, hús, főzelék és kenyérből, hetenként egyszer sült és tésztaételből; a vacsora pedig főzelék és kellő adag egészséges izletes kenyérből.

Szlaboczky Imre, tápint. felügyelő.

IX.

Kormányzat.*a) Főgymnasiumi pártfogóság.*

A pártfogóságot az egyház és gymn. tanács a tanári testülettel együtt képezi.

Elnöke: Májerszky Béla, egyházi felügyelő.

Jegyzője: Leffler Sámuel, főgymn. tanár.

b) Főgymnasiumi kormányzó tanács.

Elnöke: Dr. Meskó László, városi tiszti ügyész, főgymn. felügyelő.

Tagjai: a) Hivatalból: Bartholomaeidesz János t. b. főesperes, Farbak József esperes-lelkész, egyházkerületi főjegyző, Májerszky Béla városi főjegyző, egyházi felügyelő, Szopkó Alfréd gyógyszerész főgymn. pénztáros.

b) Választva: Barzó János iparos, Bencs László ügyvéd, városi tanácsos, Bogár Lajos ügyvéd, árvaszéki bíró, Déry Károly városi számvevő, Kerekréthy Miklós városi főkapitány, hely. főgym. felügyelő, Kubassy Gusztáv takarékpénztári pénztáros, Dr. Meskó Pál városi főorvos, Pazár István tanító, Sexty Gyula ügyvéd, városi tanácsos, Somogyi Gyula kir. közjegyző, dr. Trajtler Soma városi orvos, Zomborszky János földmivész-gazda. A gymn. tanárok.

Jegyzője: Leffler Sámuel főgymn. tanár.

c) Fegyelmi bizottság.

Elnöke a gymn. felügyelő.

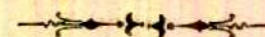
Tagjai: Bencs László, Bogár Lajos, Kerekréthy Miklós, Somogyi Gyula.

d) Tanári szék.

Elnöke: az igazgató.

Tagjai: az összes tanárok.

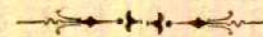
Jegyzője: Máthé György főgymn. tanár.

X.
Tanárok.

Folyó szám	Tanár neve, minősége	Tanár évei- nek száma	Mióta tanít a főgymna- siumban	Tantárgya	Heti órák száma
1	Martinyi József igazgató.	21	1868	Vallástan VII. Történelem III, VI, VIII.	12
2	Chotvács Ágost r. tanár a VI. osztály főnöke.	15	1874	Vallástan V, VI. Német nyelv VI, VII, VIII. Görög nyelv VI, VIII.	19
3	Eltscher Simon r. tanár, a III. osztály főnöke.	2	1887	Német nyelv III, IV, V. Földrajz III. Mennyiségtan IV, V.	19
4	Kovács János r. tanár, a IV. osztály főnöke.	24	1865	Magyar nyelv III. Latin nyelv III, IV. Vallástan I, II.	19
5	Leffler Sámuel r. tanár, a VIII. osztály főnöke, pártfogósági és iskola tanácsai jegyző.	15	1874	Vallástan VIII. Latin nyelv VI, VII, VIII.	19
6	Máthé György r. tanár, a II. osztály főnöke, tanárértekezlet-i jegyző.	3	1886	Latin nyelv II. Magyar nyelv II, VI. Görög nyelv VII.	20
7	Mészáros Ferencz r. tanár, a VII. osztály főnöke a természettani szertár őre, a gyorsírás rk. tanára, Filler-egy- leti elnök.	17	1884	Bölcseészet VIII. Természettan VII, VIII. Mennyiségtan VI, VII, VIII.	19
8	Moravszky Ferencz h. tanár, az I. osztály főnöke.	1	1888	Magyar nyelv I. Latin nyelv I, V. Görög nyelv V.	24
9	Porubszky Pál r. tanár, az V. osztály főnöke, könyvtárőr, a Bessenyei kör elnöke.	7	1887	Magyar nyelv IV, V, VII, VIII Történelem IV, V. Földrajz VII.	21

Folyó szám	Tanár neve, minősége	Tanár évei- nek száma	Mióta tanít a főgymna- siumban	Tantárgya	Heti órák száma
10	Szlaboczký Imre r. tanár, a természetrajzi szer- tár őre, tápintézeti felügyelő.	17	1875	Földrajz I, II. Számítan III. Természettan IV, V, VI.	19
11	Szappanos Péter rajz- és torna-tanár.	1	1888	Rajzoló geometria I, IV. Számítan I, II. Szabadkézi rajz II, VIII. Szépirás I, II. Torna I—VIII.	29
12	Kiss László egri egyházmegyei áldozó pap, r. kath hit-tanár.	8	1886	R. kath. vallástan I—VIII.	8
13	Friedmann Bernát ig. tanító, mózes-vallásu hit-tanár.	1	1888	Mózes vallástan I—VIII.	8
14	Zsák Endre ág. ev. énekvezető, ének-tanár.	2	1887	Műének.	5

XI.

A tanulók érdemsorozata.

Jelek magyarázata:

Értelem: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. Magaviselet: 1 = jó = szabályszerű, 3 = kevésbé szabályszerű, 4 = rossz. Vallás: á. e. = ágostai evangélikus, ref. = evangélikus reformált, r. k. = római katolikus, g. k. = görög katolikus, m. = mózes.

Első osztály.

Sorszám	A t a n u l ó												Születéshelye	
	Neve	Vallása	Születési éve	o s z t á l y z a t a								Magaviselet		
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz. mértanból	Szépírásból	Énekből			Tornából
1	Balla Béla	r. k.	1877	3	3	3	2	3	3	2	3	1	1	Nyir-Bakta
2	Balogh István	r. k.	1878	3	3	4	3	4	4	3	2	3	1	Gáva
3	Bärmann Gyula	m.	1878	3	2	3	2	3	3	1	2	3	1	Nyiregyháza
4	Bégányi Ferencz	ref.	1878	1	2	2	1	2	1	1	2	1	1	"
5	Bors József	r. k.	1876	3	3	4	2	4	4	2	3	2	2	Phtrügy
6	Brezanóci János	r. k.	1877	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	Demecser
7	Csapkai Géza	r. k.	1878	1	3	3	3	1	1	1	1	1	1	Nyiregyháza
8	Csillag (Stern) S.	m.	1877	1	1	2	2	1	1	3	2	3	1	Nyir-Lugos
9	Edelstein Béla	m.	1878	3	3	4	3	4	4	2	3	3	2	Nyiregyháza
10	Engländer Elek	m.	1876	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	"
11	Feigenbaum L.	m.	1876	3	4	4	4	4	4	3	3	3	2	Nagy-Kálló
12	Filkor Márton	r. k.	1878	3	2	2	3	2	3	1	2	3	1	Nyir-Báthor
13	Grosz Pál	m.	1879	3	4	4	3	4	3	3	2	3	2	"
14	Gyurcsány F.	á. e.	1878	1	3	3	2	3	3	3	1	2	2	Nyiregyháza
15	Hankovszky Gy.	á. e.	1876	3	4	4	4	4	4	3	3	3	2	"
16	Hechter Lajos	r. k.	1878	2	2	3	1	2	2	2	2	2	1	Tokaj
17	Heidenreich G.	r. k.	1877	3	4	4	4	4	4	2	2	1	1	Nyiregyháza
18	Holek Lajos	á. e.	1878	3	3	3	3	2	2	1	2	2	1	Tokaj
19	Horn Jenő	m.	1878	2	3	3	3	2	3	3	2	3	1	Nyiregyháza
20	Horváth László	á. e.	1877	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	"
21	Hrenko János	á. e.	1875	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	"
22	Jakabfi Jenő	r. k.	1879	3	3	4	4	4	3	2	3	1	2	Ungvár
23	Jánószky Gyula	á. e.	1876	3	3	4	4	4	4	3	3	3	2	Nyiregyháza
24	Jéger Zoltán	á. e.	1877	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2	"
25	Juhász Sándor	ref.	1878	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	"
26	Kabát András	á. e.	1875	3	4	4	3	4	4	2	3	3	1	"
27	Kelemen Gábor	r. k.	1875	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	Kemecse
28	Kerekes István	r. k.	1878	2	3	3	2	3	2	2	1	1	1	Nyiregyháza
29	Kiss Gyula	ref.	1875	3	3	4	3	3	4	2	3	1	2	"
30	Kiss Sámuel	ref.	1879	3	2	3	3	2	2	1	2	2	1	"
31	Klár Béla	m.	1878	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	Théth
32	Klein Lajos	m.	1878	2	3	3	2	2	2	3	3	3	2	Nyiregyháza

Sorszám	A t a n u l ó												Születéshelye	
	Neve	Vallása	Születési éve	o s z t á l y z a t a								Magaviselet		
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz. mértanból	Szépírásból	Énekből			Tornából
33	Kovács Géza	á. e.	1877	3	3	4	4	3	4	3	2	2	2	Nyiregyháza
34	Kovács Miklós	ref.	1876	2	2	2	2	1	1	2	1	2	1	Fényes-Littke
35	Kralovánszky Pál	á. e.	1876	4	4	4	4	4	4	1	2	1	2	Szarvas
36	Lukrits Károly	r. k.	1878	2	2	3	1	2	2	2	1	1	1	Nyiregyháza
37	Margita Victor	g. k.	1879	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2	"
38	Martinyi László	á. e.	1877	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	"
39	Mikecz Mihály	ref.	1875	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1	Gáva
40	Nádasy Gy. (P. fia)	á. e.	1877	4	4	4	4	4	4	1	3	3	2	Nyiregyháza
41	Nádasy Gy. (G. fia)	á. e.	1877	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1	"
42	Okolicsányi Z.	r. k.	1878	2	1	2	2	3	3	2	1	2	1	"
43	Pál Károly	á. e.	1875	3	3	3	3	3	2	3	2	1	1	Monor
44	Pajer János	á. e.	1875	3	3	3	3	3	3	2	1	2	2	Felka
45	Repecky Aladár	ref.	1878	3	3	3	3	3	3	2	2	1	2	Oros
46	Rósenthal Manó	m.	1878	3	3	4	3	4	4	3	2	3	2	Nyiregyháza
47	Schmeisz Gyula	á. e.	1875	3	3	3	3	1	2	2	2	1	1	Szepes-Béla
48	Spiegel Sándor	m.	1876	2	3	3	2	2	2	2	2	1	1	Nyiregyháza
49	Strohmayr Imre	r. k.	1877	4	4	4	4	4	4	3	3	3	2	Királytelek
50	Szabó Béla	r. k.	1876	1	3	3	2	3	3	1	2	1	1	Mező-Tur
51	Szabó Miklós	ref.	1877	1	1	2	3	3	2	3	2	3	1	Nyiregyháza
52	Szamecz Ferencz	m.	1878	1	3	3	2	3	3	3	3	1	2	"
53	Szatke Ferencz	r. k.	1878	1	2	3	2	3	3	2	1	1	2	"
54	Szarvadi Mihály	r. k.	1876	2	3	3	2	3	1	1	2	1	1	"
55	Szokolai László	ref.	1875	3	3	4	3	4	3	3	2	3	2	Vasmegyer
56	Ujlaki Gyula	ref.	1876	3	3	4	3	3	3	2	3	3	1	Rohod

Az év folytán kimaradtak: Debreceni Elemér (1888. 22/XII.), Friedmann Jenő (1888. 22/XII.) Malachovski Sándor lovag, (1889. 23/II.), Morvai György (1889. 13/IV.) Nyárádi József (1889. 1/II.), Szabó Kálmán (1889. 8/IV.)

Magántanulók: Ferenczy István, Friedmann Áron, Friedmann László, Fejér Gábor, Fodor István, Gaal Lajos, Grosz Béla, Harsányi László, Kerekes Tibor, Kokorgyá György, Oláh Dezső, Rochlitz Ignác, Reismann Mór, Sulyok Kálmán, Schvarcz Pál, Tutkovics Endre, Várady Géza, Weiss Izidor, Grosz Emánuel, Grosz Ábrahám.

Összesen: 82.

Második osztály.

Sorszám	A t a n u l ó														Születés helye		
	Neve	Vallása	Születési éve	o s z t á l y z a t a										Szab. kézirajz			
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz. mértan.	Szépírásból	Énekből	Tornából	Magaviselet			Francziából	
1	Alexy Pál	á. e.	1876	3	3	3	3	1	2	1	2	2	1		Matheocz. Szepes		
2	Babej László	á. e.	1876	2	1	2	3	2	2	2	2	3	1		Nyiregyháza		
3	Bacsó Bertalan	r. k.	1877	3	2	3	2	3	3	2	3	3	1		Ramocsaháza		
4	Baruch Jenő	m.	1877	1	3	3	1	2	2	2	—	1	1		Nyiregyháza		
5	Battá Elek	ref.	1876	3	3	3	2	3	3	2	1	2	1		Thuzsér Szabolcs.		
6	Belfy Gyula	á. e.	1871	3	3	3	3	3	4	2	2	fl.	1		Nyiregyháza		
7	Birta József	ref.	1878	2	3	3	2	3	3	2	1	3	1		Eőr Szabolcs m.		
8	Bodó Ernő	r. k.	1878	3	2	3	3	3	3	2	2	3	1		Nagy-Kálló		
9	Boldizsár Zoltán	ref.	1876	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1		Nyir-Bátor		
10	Bottó Milán	á. e.	1877	1	1	1	1	3	2	2	1	1	1		N. Rőcze, Gömör.		
11	Czucker József	m.	1877	1	1	1	1	1	2	1	3	fm	1		Kótaj, Szabolcs.		
12	Dániel Sándor	á. e.	1876	1	3	2	3	2	2	1	2	2	1		Nyiregyháza		
13	Dicz Sándor	á. e.	1877	2	3	4	3	3	3	2	3	2	2		"		
14	Diószeghi József	ref.	1876	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2		Thas, Szabolcs.		
15	Förster Sándor	á. e.	1877	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	Szep. Váralya, Szepes m.		
16	Fränkel Henrik	m.	1876	1	2	3	2	1	2	2	3	2	1		Nyiregyháza		
17	Furmann Lajos	ref.	1875	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1		"		
18	Gara Zoltán	m.	1877	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		"		
19	Géczy Géza	r. k.	1877	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	"		
20	Gerhard Jenő	á. e.	1877	2	4	4	2	3	4	3	2	3	2		"		
21	Glück Dániel	m.	1877	1	2	3	1	3	2	3	3	3	1		"		
22	Grünberger Lajos	m.	1876	3	4	4	3	4	4	3	4	2	2		"		
23	Haisinger Viktor	á. e.	1875	2	2	3	1	3	2	1	1	2	1	1	"		
24	Herr Zsigmond	á. e.	1875	4	4	4	3	4	4	2	2	3	2		"		
25	Herskovics F.	m.	1877	v	i	z	s	g	á	t	n	e	m	t	e	tt	Apagy, Szabolcs
26	Heumann Endre	m.	1875	1	2	2	1	1	2	3	2	2	1		Nyiregyháza		
27	Horovicz Ernő	m.	1877	3	3	4	3	3	3	2	2	1	2		"		
28	Hölcz József	á. e.	1876	3	3	4	3	3	3	3	2	3	1		"		
29	Imre János	ref.	1878	2	1	2	1	2	2	1	1	3	1		"		
30	Jakab Mihály	á. e.	1876	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1		"		
31	Katona Miklós	ref.	1878	1	1	2	1	2	3	3	2	3	1		Balkány, Szab.		
32	Katz Mór	m.	1877	3	3	3	3	3	4	2	3	3	2		Nyiregyháza		
33	Kollár Pál	r. k.	1875	2	1	2	2	3	2	1	2	2	1		"		
34	Kovács Jenő	r. k.	1877	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2		Kis-Várda		
35	Kovács Pál	á. e.	1877	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1		Nyiregyháza		
36	Kresah Lajos	á. e.	1876	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		"		
37	Kubassy Sándor	á. e.	1876	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	2	"		
38	Lengyel Antal	r. k.	1876	1	3	3	1	3	2	2	2	3	2		Demecser, Szab.		
39	Lorünzer H.	r. k.	1876	3	3	3	2	3	2	2	3	2	2	2	Ausse, Steier orsz.		
40	Maklár Bálint	ref.	1875	3	3	3	3	4	3	3	2	3	2		Lövő, Szabolcs.		

Sorszám	A t a n u l ó														Születés helye				
	Neve	Vallása	Születési éve	o s z t á l y z a t a										Szab. kézi rajz					
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz. mértanból	Szépírásból	Énekből	Tornából	Magaviselet			Francziából			
41	Marsalkó Gyula	r. k.	1875	2	3	2	2	3	2	3	3	1	1		Nyiregyháza				
42	Pataky Lajos	á. e.	1877	2	3	3	3	2	3	2	2	2	1		"				
43	Pavlovics Sándor	m.	1877	be	te	g,	vi	z	s	g	á	t	n	e	m	t	e	tt	"
44	Pintér László	r. k.	1877	2	1	1	2	2	2	1	2	fm	1		"				
45	Rosenthal Samu	m.	1876	2	3	4	3	3	3	3	2	fm	2		"				
46	Susztek Károly	á. e.	1877	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1		"				
47	Schubert László	r. k.	1875	3	3	3	2	3	2	3	2	2	1		Bpest. Pest m.				
48	Suták Sándor	á. e.	1876	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1		Nyiregyháza				
49	Szabó Gyula	á. e.	1875	3	3	3	1	2	2	2	1	1	1		Fel. Kemencze Abauj				
50	Szakács Kálmán	á. e.	1875	2	3	3	2	2	2	2	1	1	1		Nyiregyháza				
51	Szamuely Ignác	m.	1876	3	3	4	3	3	4	4	2	3	1		"				
52	Szesztay István	ref.	1877	3	1	1	2	2	2	2	2	1	1		"				
53	Szlaboczký Ernő	á. e.	1877	2	2	1	2	2	1	2	1	fm	1	3	"				
54	Szuchy József	á. e.	1877	2	3	3	2	3	3	2	2	3	2		"				
55	Trajtler Dezső	á. e.	1877	3	2	2	2	2	1	2	2	3	1	3	"				
56	Tulács László	r. k.	1878	3	3	3	3	4	3	3	2	3	1		Rakamaz, Szab.				
57	Ujhelyi Sándor	r. k.	1876	2	1	1	2	2	1	2	2	1	1		Thas, Szabolcs.				
58	Visnyey Ferencz	r. k.	1875	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1		Bpest. Pest m.				
59	Zsák Dezső	á. e.	1878	3	2	2	2	2	2	3	1	2	1	2	Nyiregyháza				

Az év folyamán kimaradt: Grosz Gyula 1888. december 10.

Magántanulók: Frits Sándor (1878), Grosz Jenő (1878), Grosz Miklós (1877), Guttmann Miksa (1877), Halasi Károly (1878), Hartstein Sándor (1877), Kohn Aladár (1876), Milotay Gábor (1877), Reich József (1877), Reizmann Márton (1878), Sohajda András (1877), Széll Albert (1877), Széll Miksa (1878), Schreiber Ernő (1876), Schwarz Emil (1877), Schwarz Jenő (1876).

Összesen: 76.

Harmadik osztály.

Sorszám	Neve	Vallása	Születési éve	A t a n u l ó osztályzata										Születéshelye	
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Németből	Történetből	Számтанból	R. mértanból	T. földrajz	Énekből	Tornából		Magaviselet
				1	Andráscsik Béla	r. k.	1873	1	1	2	3	2	2		1
2	Bergstein Ignác	m.	1877	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	Tálya (Zemplén.)
3	Bergstein Miksa	m.	1875	1	2	3	2	1	2	1	1	2	2	1	"
4	Bleuer Ödön	m.	1877	2	1	1	2	2	1	1	1	3	3	2	Ibrány, Szabolcs.
5	Borbély Béla	ref.	1876	2	2	2	3	2	3	2	2	1	3	1	Nyiregyháza
6	Buday Aladár	ref.	1876	4	4	4	3	3	3	4	3	2	3	3	Ó-Fehértó, Szab.
7	Burger Mór	m.	1874	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	3	Buly, Szabolcs m.
8	Deák János	ref.	1875	4	3	4	3	3	3	3	4	1	2	2	Nyiregyháza
9	Diecz Gerő	á. e.	1875	3	3	3	4	2	3	2	3	2	2	1	"
10	Feldmann József	m.	1876	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	Ér-Mihály falva
11	Förster Ede	á. e.	1876	3	2	3	1	2	1	2	2	1	1	2	Szepes-Olaszi
12	Gelbmann S.	m.	1872	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	2	Uj-Fehértó
13	Glücksman H.	m.	1876	2	3	3	3	3	2	2	3	2	3	1	Nyiregyháza
14	Görgei István	r. k.	1876	1	2	3	3	2	2	3	3	—	3	1	"
15	Janousch R.	r. k.	1875	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	Krekovic, Lengyel.
16	Klein Gyula	m.	1874	3	3	3	4	3	3	2	4	3	2	3	Nyiregyháza
17	Kovács László	á. e.	1875	3	3	3	3	3	1	2	2	1	1	2	"
18	Kovács Tibor	ref.	1877	3	3	3	3	2	3	2	3	3	1	2	"
19	Liptay György	r. k.	1876	1	2	2	2	1	3	2	1	2	2	1	Rakamaz
20	Lukács Ödön	ref.	1876	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Nyiregyháza
21	Mikecz Miklós	ref.	1875	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	Kemecse
22	Nagy Imre	ref.	1876	2	2	3	3	1	3	2	2	2	1	1	Kis-Várda
23	Propper Dezső	m.	1875	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	Berkesz, Szab.
24	Romancsik Béla	r. k.	1875	vi z s g á k			e l ő t t			t á v o z o t t				Szegszárd	
25	Szabó Géza	r. k.	1873	3	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2	Mezőtur
26	Szilvássy István	r. k.	1874	1	2	3	3	1	3	3	2	2	2	1	Nyiregyháza
27	Zimmerman Gy.	á. e.	1875	3	3	4	4	3	3	4	3	3	3	2	Fel.Kemencze Abauj

Az év folytán kimaradt: Ungár József.

Magántanulók: Altmann Sándor, Ausländer Sándor, Kálnay László, Pallai Tibor, Schwarz Ármín.

Összesen: 33.

Negyedik osztály.

Sorszám	Neve	Vallása	Születési éve	A t a n u l ó osztályzata										Születéshelye		
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Németből	Történelem	Mennyiség.	Rajz. mértan	Természetr.	Énekből	Tornászból		Magaviselet	Francziából
				1	Adamkovics Fer.	r. k.	1873	3	2	3	3	2	2		2	2
2	Alexi Dezső	á. e.	1875	3	3	3	1	4	3	2	3	2	1	2	Matheocz, Szepes	
3	Bán Lajos	ref.	1873	2	1	2	2	1	2	1	2	2	—	1	Nyiregyháza	
4	Czapári Bertalan	r. k.	1874	3	3	3	3	4	2	1	3	2	2	1	2	Perbenyik, Zempl
5	Chihereán Miklós	g. k.	1874	1	2	2	3	1	2	2	2	2	3	1	Szász-Régen	
6	Engel Miksa	m.	1875	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	Kömlő, Hevesm.	
7	Gara Miklós	m.	1875	3	3	3	3	3	1	1	2	—	1	3	1	Nyiregyháza
8	Görgei Alajos	r. k.	1872	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	Nyiregyháza
9	Habzsuda István	á. e.	1873	4	3	4	3	4	4	3	3	2	1	2	2	Nyiregyháza
10	Herskovics Bernát	m.	1873	1	2	3	2	2	2	1	2	1	—	3	2	Tokaj Zemplénm
11	Horovicz László	m.	1876	3	3	4	4	4	4	3	3	2	3	3	2	Nyiregyháza
12	Jármay Ödön	ref.	1875	3	2	3	2	2	3	3	2	—	2	1	Laskod, Szabm.	
13	Korányi Gyula	r. k.	1876	2	2	3	3	2	3	2	1	—	2	1	Nyiregyháza	
14	Kornis Ferencz	r. k.	1876	3	1	2	1	1	2	3	1	—	—	3	1	Nyiregyháza
15	Lakner Ödön	á. e.	1875	1	2	3	2	1	3	2	1	2	3	1	Nyiregyháza	
16	Lichtmann Mór	m.	1874	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2	2	Nyir-Szakoly
17	Mandel Loránt	m.	1873	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	Nyir-Pirics
18	Molnár Sándor	á. e.	1874	1	1	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2	Nyiregyháza
19	Nagy Gyula	ref.	1875	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2	2	2	Kisvárd
20	Oltványi Ödön	á. e.	1874	3	3	4	3	3	3	2	3	2	1	2	2	Nyiregyháza
21	Reichmann Árm.	m.	1875	3	*	4	3	3	4	4	*	1	3	2	2	Nyiregyháza
22	Szabó Márton	á. e.	1875	3	3	4	3	2	3	2	2	1	3	2	2	Nyiregyháza
23	Szeszich Elek	r. k.	1874	2	3	3	3	2	3	3	2	2	1	2	2	Nyiregyháza
24	Toperczer Ernő	r. k.	1874	3	3	4	4	3	4	4	3	2	1	4	4	Kaposvár Somog
25	Tóth Endre	ref.	1875	1	2	3	3	2	3	3	2	1	3	1	1	Gyulaj
26	Ungár Gyula	m.	1875	3	3	3	3	3	4	4	3	2	3	2	2	Nyiregyháza
27	Weishaus Imre	m.	1875	3	2	3	3	3	3	3	4	2	2	2	1	Balkány

Meghalt: Pirkler Sándor.

Magántanulók: Guttmann Dávid, Leveleky Géza, Rausz Sámuel, Springer Károly, Szokolay Lajos.

Összesen: 33.

* Vizsgát nem tett.

Ötödik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó												Születéshelye	
	Neve	Vallása	Születési éve	osztályzata								Magaviselet		
Vallásból				Magyarból	Latinból	Görögből	Németből	Történetből	Menyiségt.	Természetr.	Tornázásból			
1	Balogh Zsigmond	g. k.	1872	3	3	3	4	3	3	4	3	3	2	Klokocsó, Ungm.
2	Buday Elemér	ref.	1874	be	te	g,	vi	zs	g.	ne	m	te	tt	Ó-Fehértó, Szab.
3	Csapkay Gyula	r. k.	1874	3	3	3	3	3	3	3	2	am.	1	Nyiregyháza
4	Éger Jenő	m.	1875	3	3	3	4	3	3	3	3	1	2	"
5	Feldheim Ferencz	m.	1873	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	Nyir-Bogdány
6	Friedlieber Mór	m.	1875	2	3	2	2	2	2	2	2	3	1	Nyiregyháza
7	Goldman József	m.	1873	3	3	4	3	4	3	3	3	3	1	"
8	Herskovits Dezső	m.	1873	3	3	3	3	2	3	3	2	1	1	Gáva, Szabolcsm.
9	Holis János	g. k.	1873	3	3	4	4	4	3	3	3	1	2	Nyir-Gebe Szatm.
10	Jánószky Jenő	á. e.	1873	3	3	3	3	3	3	3	2	2	1	Nyiregyháza
11	Kain Soma	m.	1872	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1	Ibrány, Szabm.
12	Keresztessy Gyula	r. k.	1875	1	1	2	3	2	1	3	1	1	2	Királytelek, Szab.
13	Kubassy Béla	á. e.	1874	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	Nyiregyháza
14	Mann György	r. k.	1874	2	3	3	4	2	3	3	3	1	1	Tolna
15	Mezőssy László	ref.	1873	3	2	3	3	3	3	3	2	1	1	Tolcsva, Zemplm.
16	Molnár Imre	á. e.	1875	2	1	2	2	1	1	2	1	2	1	Debreczen, Parlag
17	Mráz Endre	á. e.	1874	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	Nyiregyháza
18	Pazár István	á. e.	1875	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	"
19	Pogácsás György	r. k.	1871	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	Kisvárdá, Szabm.
20	Pollatsek Rezső	m.	1874	1	2	3	2	2	1	1	2	1	1	Nyiregyháza
21	Sloff Zoltán	g. k.	1873	3	3	2	3	3	3	2	2	1	2	"
22	Szikszay András	ref.	1874	1	2	3	3	3	1	3	2	2	1	Nagy-Kálló
23	Szoboszlai Zoltán	ref.	1874	2	3	3	3	3	3	4	2	3	2	Uj-Fehértó, Szab.
24	Thinschmidt M.	á. e.	1872	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Rókus, Szepesm.
25	Vay Mihály	ref.	1872	2	3	4	3	3	3	4	3	3	1	Miskolcz
26	Weisz Áron	m.	1874	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	F.-Józsa, Hajdum.

Magántanuló: Órgróf Csáky Pallavicini Arthur, Gyuris István.

Összesen: 28.

Hatodik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó												Születéshelye		
	Neve	Vallása	Születési éve	osztályzata								Magaviselet			
Vallásból				Magyarból	Latinból	Görögből	Németből	Történelem	Mennyiségt.	Természetr.	Tornázat		Gyorsírás	Francia ny.	
1	Adamovics Andr.	á. e.	1872	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Nyiregyháza
2	Bajdik György	á. e.	1871	1	1	2	2	3	2	3	1	2		1	"
3	Bassó Béla	ref.	1872	4	4	3	4	3	3	3	3	2		2	Cs.-Bakta, Abauj
4	Blau Frigyes	m.	1873	2	3	2	3	3	2	3	2	1		2	Nyiregyháza
5	Boldizsár Imre	ref.	1874	3	3	3	3	3	3	4	3	1		2	Nyir-Bátor
6	Diecz Miklós	á. e.	1873	2	2	2	3	3	2	2	1	1	2	1	Nyiregyháza
7	Gansl József	m.	1874	1	3	3	2	1	2	3	2	2		2	Kisvárdá
8	Grósz Sándor	m.	1874	1	1	2	2	2	1	1	1	2		1	Mátészalka
9	Gruden Dezső	r. k.	1872	3	2	2	2	3	1	3	2	2		1	Nyiregyháza
10	Heumann Jenő	m.	1874	1	1	1	1	1	1	1	1	2		1	"
11	Jármy Jordán	r. k.	1870	4	3	3	3	3	2	3	2	3		2	Ibrony, Szabm.
12	Klein Ignác	m.	1873	2	3	4	4	3	3	3	3	3		2	Nyiregyháza
13	Merle Miksa	m.	1873	2	2	3	3	3	3	3	3	2		2	"
14	Molnár Béla	ref.	1871	3	4	4	4	3	3	4	4	3		2	Uj-Fehértó
15	Nagy Kálmán	ref.	1873	3	1	3	3	3	2	2	2	2	1	2	Hadház, Hajdum.
16	Pazár Béla	á. e.	1874	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1	Nyiregyháza
17	Petrás Lajos	á. e.	1872	3	2	3	4	1	3	4	3	1		3	Kótaj, Szabolcsm.
18	Tichy Lajos	á. e.	1874	1	1	2	2	3	1	2	1	2		1	Erdő-Horvái, Zemplénm.
19	Virágh István	r. k.	1873	3	2	3	3	2	2	2	2	1		1	Miskolcz
20	Zimmermann K.	á. e.	1872	1	2	3	2	3	2	3	1	3	2	1	F.-Kemencze, Abauj

Kilépett: Varju Elemér.

Magántanulók: Berencsy Gyula, Fejér Kálmán, Jármy Gyula, Lukács Dénes.

Összesen: 25.

Hetedik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó												Születéshelye		
	Neve	Vallása	Születési éve	osztályzata								Magaviselet			
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Görög	Németből	Földrajzból	Mennyiségt.	Természett.			Tornászatt.	Gyorsírás
1	Blau Károly	m.	1871	3	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	Halász, Szabm.
2	Fekete Mihály	r. k.	1870	1	3	3	3	3	3	3	3	1	—	1	Nagy-Kálló
3	Herskovits Lajos	m.	1869	1	2	2	3	2	2	2	2	2	—	1	Sz.-Becse, Szatm.
4	Kubacska András	á. e.	1871	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Nyiregyháza
5	Mikecz Péter	ref.	1870	2	2	3	2	3	2	3	2	2	—	2	Kemecse, Szabm.
6	Szesztay Zoltán	ref.	1872	2	1	2	2	3	1	3	2	—	—	1	Nyiregyháza
7	Szopkó Dezső	á. e.	1872	3	3	3	3	3	3	4	3	1	—	1	Sz.-Olaszi, Szepesm.
8	Valent Pál	á. e.	1871	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	Nyiregyháza.

Nyolczadik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó														Születéshelye	
	Neve	Vallása	Születési éve	osztályzata										Magaviselet		
				Vallásból	Magyarból	Latinból	Görög	Németből	Történetből	Mennyiségt.	Természett.	Bölcsészett.	Tornászatt.			Gyorsírásból
1	Dessewffy Béla	ág.ev.	1868	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2	1	Miskolcz, Borsod.
2	Fuchs Aladár	móz.	1871	1	2	2	1	1	2	2	1	1	3	1	—	Óros, Zemplén.
3	Inczédy Béla	ev.ref	1872	1	2	3	2	3	2	3	3	2	1	1	—	Berczel, Szabolcs.
4	Kovács Imre	ág.ev.	1868	2	4	3	3	4	3	3	3	3	1	1	—	Nyiregyháza, Sz.
5	Lautsek József	ág.ev.	1869	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2	—	Bályog, Bihar.
6	Mikecz István	ev.ref	1871	2	3	3	3	4	2	3	3	3	1	1	—	Kemecse, Szab.
7	Mráz Elek	ág.ev.	1871	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	Nyiregyháza, Sz.
8	Nagy Gyula	r. k.	1871	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	—	N.-Sziget, Szab.
9	Sipos Gyula	r. k.	1869	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1	1	—	Nyiregyh. Szab.
10	Szmrecsányi László	r. k.	1870	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	Bezdéd, Szabolcs.
11	Tyll Sándor	r. k.	1869	1	2	2	2	3	2	2	1	1	1	1	—	Nagyvárad, Bihar.
12	Virágh L. (k.-tatai)	r. k.	1871	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	Nagy-Kálló, Szab.
13	Weishaus Frigyes	móz.	1873	1	2	3	2	2	2	3	3	2	1	1	—	Balkány, Szabolcs.
14	Werner Miklós	móz.	1871	1	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	—	K.-Várda, Szab.

Rendkívüli tanuló: Tóth Ágoston. *)

Összesen: 15.

*) Tóth Ágostonnak Zilahon nyert bizonyítványa alapján, a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 15,120. sz. a. megengedte, hogy érettségi vizsgálatot tehessen.

Statistikai adatok. A főgymnasiumi tanulók

a) vallás, anyanyelv, előmenetel, nyelvismeret és egészségi állapot szerint.

Osztály	Beiratott		Vallásra nézve			Anyanyelvre nézve		Előmenetelre nézve		A nyilv. tanulók közül										Maradt az év végén					
	nyil- vános	magán- ösen	ág.ev.	ref.	r.kath.	gkath.	mózes	ma- gyar	német	ismétlő	beszélt		tanult		év közben		fogott szaporodás a h	Maradt az év végén							
											magyar- tul	magyar- tul	magyar- tul	francia- nyelvet	gyor- írás	zene- t			ki- lépett		meghalt				
I.	62	20	82	16	17	22	3	24	80	2	12	70	61	14	5	2	—	6	11	—	76				
II.	60	16	76	24	11	13	—	28	72	3	6	70	65	5	3	3	—	1	—	33	75				
III.	28	5	33	4	8	7	—	14	31	1	4	29	25	3	2	3	—	1	1	—	32				
IV.	28	5	33	7	5	8	1	12	31	2	2	31	28	3	1	1	—	—	1	—	32				
V.	26	2	28	7	5	5	3	8	27	1	3	25	21	2	2	3	—	—	—	4	28				
VI.	21	4	25	7	6	6	—	6	25	—	1	24	15	5	2	3	—	1	—	7	24				
VII.	8	—	8	3	2	1	—	1	7	1	—	8	4	1	2	1	—	—	7	—	8				
VIII.	14	1	15	4	3	5	—	3	15	—	1	14	12	2	1	—	—	—	4	—	15				
ÖSSZESEN	247	53	300	72	57	67	7	96	288	10	2	29	271	231	35	18	16	10	19	22	9	124	44	20	290

b) A tanulók életkora.

Osztály	A tanulók között született ezeryolcszáz										A szülők között volt polgári állásra									
	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	Összesen	Onallo, belső	Ipáros, kereskedő	Allami s közsé- tisztviselő	Magán tisztviselő	Ertelemiségi	Személyes szolgálatot tevő	
I.	1	—	—	—	—	—	—	—	12	13	20	26	10	19	45	7	4	7	—	
II.	—	—	—	1	—	—	—	—	11	22	31	11	—	22	29	8	—	16	1	
III.	1	—	—	—	1	2	3	10	11	3	—	—	31	16	1	2	2	5	1	
IV.	1	—	—	—	1	7	14	3	—	3	—	—	33	14	5	2	2	8	—	
V.	1	—	—	—	1	7	9	5	1	—	—	—	28	12	2	3	3	2	—	
VI.	1	—	1	3	2	5	7	6	—	—	—	—	25	3	6	3	3	4	—	
VII.	—	—	1	2	3	2	—	—	—	—	—	—	8	2	—	—	—	4	—	
VIII.	1	2	3	1	6	1	1	—	—	—	—	—	15	2	1	2	2	4	—	
Összesen	5	3	6	13	14	24	25	52	50	54	37	10	298	77	125	30	16	50	2	

c) A szülők polgári állása.

d) Az érettségi vizsgálatok eredménye.

Hányan jelentkeztek összesen érettségire?	A jelentkezők közt hány volt		Hányan kaptak egyszerű jeles érettségi bizonyítványt?	Hányan állott sikeresen?	Hányan állott sikeresen?	Hányan kaptak		Az érettségi vizsgálatra állók közül hány készült					
	az intézet- ben végző?	másutt végző?				Írásbeli sikeresen?	Szóbeli sikeresen?	bolcsé- szeti	jogi	mérnöki	gazda- sági	keres- kedelmi	hivatal- noki
12	11	1	1	12	12	1	1	1	1	4	1	3	1

e) A tanulók származási helyének áttekintése.

Helynév	O s z t á l y								Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Nyiregyháza város	36	38	12	17	11	9	3	3	129
Abauj megye	1	2	1	1	—	2	—	—	7
Borsod megye	—	—	—	—	1	1	—	2	4
Békés megye	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Bihar megye	—	—	1	—	—	—	—	1	2
Gömör megye	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Hajdu megye	—	—	—	—	2	1	—	—	3
Maros-Torda megye	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Jász-Kun-Szolnokm.	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Nógrád megye	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Pest-Pilis-Solt m.	1	2	—	—	—	—	—	—	3
Szabolcs megye	35	28	12	8	8	9	3	7	110
Szatmár megye	—	—	—	—	1	1	1	1	4
Szepes megye	3	2	1	1	1	—	1	—	9
Somogy megye	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Ung megye	—	1	—	1	1	—	—	—	3
Zemplén megye	4	1	3	3	1	1	—	1	14
Zágráb megye	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Tolna megye	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Steyer ország	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Lengyel ország	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Amerika, New-York	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Összesen	82	76	33	33	28	25	8	15	300

XIII.

Figyelmeztetés.

A jövő 1889/90-dik tanévre a beiratások szept. hó első négy napján eszközöltetnek. Ugyanakkor tartatnak a felvételi és javító vizsgák. 5-kén a rendes tanítás veszi kezdetét.

Minden tanuló első felvételre személyesen s rendszerint atyja, anyja vagy gyámja kíséretében tartozik az igazgatónál s az osztálytanárnál jelentkezni.

A gymnasium első osztályába csak oly növendékek vétetnek fel, kik életük kilenczedik évét betöltötték, mit keresztlevél, illetőleg születési bizonyítvány által tartoznak igazolni, és vagy arról hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonmértvű képzettséggel bírnak. Megjegyeztetik, hogy az első osztályba épen ugy, miként a II-dik osztályba, 60 tanulónál több semmi szín alatt fel nem vétetik.

A gymnasium alsóbb osztályából a következő felsőbb osztályba csak azon tanuló léphet, ki az elvégzett osztálybeli rendes tantárgyak mindegyikéből, nem számítva ide a szépirást és testgyakorlatot, legalább is elégséges osztályzatot nyert.

Azon tanulónak, ki egy tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az intézet tanári testülete megengedheti, hogy amaz osztályzat kijavítása végett, az iskolai év kezdetén vizsgálatot tehessen. A ki két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az csak rendkívüli esetben ft. Czékus István püspök úr engedélyével bocsájtható javító vizsgára. Miért is az ily tanulók a javító vizsgálat megengedését kérelmező folyamodványukat a tanintézet igazgatójánál annyival inkább nyujtsák be július 10-ig, mivel különben feltétlenül osztályismétlésre utasittatnak.

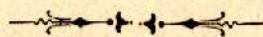
A felvételnél minden tanuló 2 frt felvételi díjat fizet, mely díjnak fizetése alól senki sem menthető fel.

A tandíj 24 frt. Ez összeg két részben, és pedig fele része a beiratáskor, másik fele része február hó elsején előre fizetendő. Az igazgatónak nincs joga fizetési halasztást engedélyezni. Fizet továbbá minden tanuló a gymn. alapra 1 frtot.

Azon tanulók, kik magukat részben vagy egészben a tandíj fizetése alól felmentetni óhajtják, tandíjmentességekét kérelmező folyamodványaikat, kellően felszerelve, a főgymnasium kormányzó tanácsához címelve, augusztus hó 15-ig a gymnasium igazgatójához nyujtsák be. Később beadott folyamodványok tekintetbe nem vétetnek.

A magántanulók 40 frt vizsgálati díjat fizetnek s ezen felül a gymn. alapra 10 frtot. A tíz forint a beiratás alkalmával fizetendő.

A tápintézet szeptember hó 2-án nyilik meg. A tápintézetbe vallásfelekezeti különbség nélkül vétetnek fel a tanulók. A tisztességes ebéd és vacsora díja egész évre, 50 frt, mely összeget a tanuló két részben előre tartozik lefizetni.

1187.